

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Elli üçüncü İçtima

12.6.1338 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	370	reğe mahkûm Yusuf oğlu Mahmud hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	370
2. — Teklifler	373	3. — Bafralı Talât Efendinin bakıyei müddeti cezaîyesinin affı hakkındaki kanun teklifine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	370:371
1. — Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyle iki arkadaşının, Galayı esar hasebiyle Zonguldak memurlarının maaşlarına yapılan zam hakkındaki Kanunun ilgasına dair kanun teklifi (2/538 mükerrer)	373	4. — Müzakere edilen maddeler	371
3. — Tezkereler	370	1. — 1338 senesi Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	371:408
1. — Hiyaneti vataniyeden idama mahkûm Bafralı İlyaoğlu Sava hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	370	A) Emniyeti Umumiye bütçesi	371:373
2. — Hiyaneti vataniyeden üç sene kü-		B) Jandarma Umum Kumandanlığı bütçesi	373:408

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,50

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER : Ziya Hürşid Bey (Lâzistan), Enver Bey (İzmir)

REİS — Efendim celseyi küşadediyorum.
Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZPTI SABKI HULÂSASI

Birinci celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikâat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu.

Aydın Mebusu Tahsin Beyin Yunanistan'dan Türkiye'ye ithal edilecek zeytinlerden alınacak Gümrük Resminin zeytin yağı Resmî derecesine iblâğı hakkındaki teklifi kanunisi Lâyihâ Encümenine havale edildi. Lozan Türk Kongresinden mevрут telgrafa cevap yazılması tensib olundu. Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, Heyeti Vekilece tanzim edilen nizamnamelerle, talimatın Meclise irsaliyle tâbı ve neşrine, Karahisarı Sahib Mebusu Hulûsi Beyin, muhacirinin şimendiferle meccanen nakline müsaade olunmasına dair takrirleri tasviben Heyeti Vekileye tevdi olundu. Müdafaai Milliye Encümeniyle, Üçüncü Şube intihabatına dair mazbatalar okundu. Nihad Paşanın mucibi mesuliyet bir hali görülmediğine dair Müdafaai Milliye Vekâleti tezkeresi kıraat ve müzakere olunarak hakkındaki tahkikat evrakının Adliye Encümeninde tetkik olunmak üzere celbine karar verildi. Ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci celse

Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikâat Emniyeti Umumiye bütçesinin fasılları müzakere edilerek 166 ncı fasıl emniyet müfettişleri tahsisatının tayyî suretiyle tadilen, 167, 168, 169, 170, 171, 174/A fasılları aynen kabul ve 174 ncü fasıl berayı tadil encümenine iade olundu ve Pazartesi günü içtima olunmak üzere celseye nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip	Kâtip
Musa Kâzım	Lâzistan	İzmir
	Ziya Hürşid	Enver

REİS — Zaptı sabık hakkında mütalâa varmı? Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

3. — TEZKERELER

1. — *Hiyaneti vataniyeden idama mahkûm Bafralı İlyaoğlu Sava hakkındaki evrakı hükmiyenin yönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — İdama mahkûm İlyaoğlu Sava hakkında Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiye var. Adliye Encümenine havale ediyoruz.

2. — *Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Yusufoglu Mahmud hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.*

REİS — Hiyaneti vataniye ile mahkûm Mahmud'a ait Adliye Vekâletinden gönderilen evrakı hükmiye keza Adliye Encümenine;

3. — *Bafralı Talât Efendinin affı hakkındaki kanun teklifine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Bafralı Talât Efendinin affına dair Erzurum Mebusu Salih Efendi ile 18 refiki tarafından verilmiş bir takrir vardı. Adliye Vekâletine gönderilmişti. Şimdi Adliye Vekâletinin buna dair tezkeresi vardır. Okunacak :

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Şeref mevрут 25 Şubat 1338 tarih ve 2025/3420 No. lı tezkeresi sâmilere cevabıdır.

Konya hâdisei isyanıyesinden dolayı üç sene kalebentlik cezasına mahkûm Bafralı Talât Efendinin arızai vücudiyesinin affını istilzam edecek bir mahiyette olmadığı Tıbbî Adli Müessesesi Müdiriyyetinin mütalâasından anlaşılmuş olmakla mâlûliyyetinden nâşi affı için kanun teklifine imkân görülememiş ise de muameleyhin gayrikabili şifa bir mahiyeti haiz ol-

masa bile halen muhtacı tedavi ve takayyüt bir hastalığın zebunu ıztırabı olduğu etibbayı mahalliyenin raporundan istidlâl edilmekte bulunmakla iffet ve nezaheti ahlâkıyesi ve nef'i iğtimaiye hadim bulunması, seviye ve seciyesi ve mahkûmiyeti dolayısıyla ailesinin perişanii hali gibi esbap üzerine affı lâzımgelip gelmediğinin tâyini Büyük Millet Meclisinin takdirine ait bulunduğunun arzı ile bu baptaki evrak rap-ten takdim kılındı efendim.

10 Haziran 1338

Adliye Vekili
Refik Şevket

REİS — Efendim, arkadaşlar tarafından bu zatın affı teklif ediliyordu. Bu teklifin Adliye Vekâletine tevdi ile affı kabil olup olamayacağı sorulmuştu. Adliye Vekili şimdi şu okunan tezkereyi gönderiyor. Tensip buyurursanız ruznameye alalım.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Bu tezkere affı mutazammındır. Evveleminde Adliye Encümenine gitsin. Adliye Encümeni bunu usulen bir kere tetkik etsin.

REİS — Efendim, esasen bu muamele Adliye Encümeninden gelmiştir. Meclisi Âliniz; âza tarafından verilen takrirden affı teklif edilen şahıs hakkında Adliye Vekâletinden esbabı kanuniye mevcud olup olmadığını sormuştu. Adliye Vekâleti şu tezkere ile mahiyeti meseleyi Meclisinize havale ediyor. Şu halde müzakeresi icab ediyor. Tensip buyurursanız ruznameye alalım.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Adliye Encümeni kanaati kanuniyesini bildirmemiştir. Alelûsul gitmiştir efendim.

REİS — Efendim, bunu ruznameye alalım. (Muvafık sesleri) Ruznameye alınmıştır. Sırası gelince müzakeresine geçeriz.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — 1338 senesi Muvazenei Umumiye kanununu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

A — Emniyeti Umumiye bütçesi

REİS — Efendim evrakı varide bitti. Emniyeti Umumiye bütçesinin heyeti umumiyesi hitam bulmuştur. Yalnız bir faslı tashih için encümene vermiştik. Onu müzakere edeceğiz.

MAZBATA MUHARRİRİ ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim tahsisatı fevkalâdei

şehriyeyi havi olan 174 nü fasıl. Emniyet müfettişlerinin tahsisatından hesabettik (1 536) lira tenzilât yapılacak. Fakat bu münasebetle Heyeti Celilenize bir mesele arz etmek isterim. Zonguldak memurininin maasatına bir misli zammedilmesine dair Heyeti Celileden çıkmış olan bir kanun, mucibince bu tahsisatı fevkalâdei şehriyeyi encümen tetkik ettiği sırada yalnız Zonguldak memurları zamaiminden dolayı Emniyeti Umumiye bütçesine (4 900) lira ve diğer bütçelere de bu nispet dairesinde zammiyat icrası icab ediyor ve bu suretle bu kanun (47 - 50) bin lira arasında bir zammiyatı muciboluyor. Encümen o çıkan kanunun yalnız geçen seneye munhasır olması veyahut bu seneye tatbiki noktasında biraz tereddütetmiş fakat Avans Kanuniye üç aylığı sarf olunmuştur. Eğer Heyeti Celile bu tahsisatın bu senede aynı tarzda verilmesine taraftarsa tabii bu sene de aynı suretle o tahsisatı ilâve etmek lâzımdır. Eğer Zonguldak'ta ahvali fevkalâde geçmiş ise tabiatıyla bu sene bunun devamı tediyesi muvafık olamaz. Bu ciheti de Heyeti Âliyenize arz etmeyi muvafık gördüm. Heyeti Celile tasvib-ederse faslı yekûnunu ona göre tashih edelim.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Bir sınıf içerisinde mümtaz bir fırka ayırarak ona bir imtiyazı mahsus verip de diğerlerini ondan mahrum bırakmak, o mahrum kalanların kesri şevkini mucibolacağı gibi hizmette de tekâsülü mucibolur. Ya hepsine verilmeli veyahut hiç zam verilmemelidir. Bence o zam kaldırılmalıdır.

REİS — Efendim müsaade buyurunuz. Bir noktayı arz edeyim.

Vâkı olan beyanattan anlaşıldığına göre Zonguldak memurinine fevkalâde bir zam yapılmıştır. Encümen (Yalnız geçen seneye mi mahsustur? Yahut sinini âtiyeye de şumulü var mıdır?) bunun tatbikinde tereddütetmiş. Muvazene Encümeni (Bunu Heyeti Celileniz kabul ederse zam yapacağız, olmazsa tenzil edeceğiz) diyorlar. Kanunun hükmü bir seneye mi mahsustur veya değil midir? Bu cihet hakkında söz söylemek isterseniz...

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey bir kere kanun okunsun. Dimağımız kütüphane değildir.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim, geçen sene galayı es ar dolayısıyla malûmu ihsanımız Zonguldak memurinine bir misli

zamını maaş yapılmıştır. Fakat bugün ekmekten başka yağ, gaz, melbusat, şeker, bütün bunlar Ankara'ya nispetle Zonguldak'ta daha ucuz. Hattâ hane kiralari da Ankara'dan çok ucuzdur. Bugün o vazifeyi gören Ankara'daki memurlara zam vermediğimiz halde neden daha ucuz olan yerlerdeki memurlara bu zammı verelim. Buna mahal yoktur. Burada her şey oradan daha ziyade pahalıdır. İsterseniz tahkik edebilirsiniz. Zonguldak'ta yalnız ekmeğin pahalı, hane kiralari da ucuzdur. Binaenaleyh bu sene için Zonguldak memurlarına yapılacak fevkalâde zamma hiç lüzum yoktur.

Dr. TEVFIK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Efendim, bütçede bu cihetleri kaldırabilmek için bir usule tevfikane hareket etmeliyiz. Yoksa bugün polis memurlarına ait kısmını kaldırılın, diğerleri devam etsin, bu hal doğru değildir. Galayı es'ar devam ettiği müddetçe mukayyet, meşrut olan bir Zam Kanunu var. Bu yalnız polise ait değildir, umuma aittir. Bugün mevzuubahis yalnız polise aidolan bütçedir. Fakat umuma ait o madde kanuniyeti tadil etmedikçe veya onu doğrudan doğruya kaldırmadıkça mesele halledilmiş olmaz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, bu kanun mevzuubahsoluyor. Bir kanun ya mutlak, ya mukayyettir. Bu zam daimî olamaz. Muvakkattir. Tevfik Rüşdü Bey biraderimizin buyurdıkları gibi tabii hususi bir iş yapılmaz. Yine kendi iddiaları da bir taraftan mecruhtur. Çünkü, buradaki tasdikle de o kanunun devamı kabul olunacaktır, demektir. Polisler de bu kısmın eüzünden istifade edecekler. Onu tasdik etmekte şimdi muhtarız. Her halde mevzuubahsolan o kanun umumi kanundur. O kanunun devamına lüzum var mı? Yok mu? Evvelce bu mevzuubahsolmalıdır, evvel beevvel bu halledilmeli ve o kanun bir kere okunarak mahiyeti anlaşılmalıdır, bir seneye mi mahsustur? Daimî midir? Bu cihet anlaşıldıktan sonra müzakeremizi o vâdide yaparız. Müsaa-denizle o kanun bir kere okunmalıdır.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) Zonguldak'taki galayı es'ar dolayısıyla maaşın birer misli fazlasiyle verilmesi hakkında çıkmış olan kanun, «galayı es'arın devam ettiği müddetçe» kaydıyla mukayyettir. Galayı es'arın Zonguldak'ta külli bir derecede tenakus ettiğine dair bir haber alınmamıştır.

Mamafih Tevfik Rüşdü Beyefendinin dedikleri tamamen doğrudur. Orada bu kavaninden bilünüm memurün istifade ediyor. Şimdi yalnız polis memurlarına ait kısmına ait kısmını tashih ederseniz o zaman diğer memurün iki misli zam aldığı müddetçe yalnız polis memurları bir misli alacaktır ki, bu müsavatsız bir hareket olur. Bunu zannederim Meclisi Âliniz teeviz etmez itikadındayım. Onun için buna dair bir karar ittihaz etmek lâzımsa umum memurlara şâmil olmak üzere karar vermek lâzımdır. Yoksa yalnız polis memurlarının bu kandan istifadelerini men etmek doğru değildir.

REİS — Efendim, kanunu isterseniz bendeniz okuyayım. (Hay, hay, sesleri)

MADDE 1. — Zonguldak livası merkezi memurini ile maden memurlarına galayı es'arın devamı müddetine maaşlarının bir misli zam verilir. Miktarı munzam için ayrıca tahsisatı fevkalâde hesab olunmıyacağı gibi bundan tevkifat da iera olunmaz.

REİS — Efendim, mevzuubahsolan galayı es'arın devamı ve ademidevamı meselesidir.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim, bütçenin müzakeresi esnasında daima bu gibi meseleli müstehire çıkıyor. Ve bütçeler gecikiyor. Bundan da mutazzar oluyoruz. Şimdi bendenize yapılacak muamele, bu bütçeyi doğrudan doğruya kabul etmektir. Sonra bu mesele hakkında umumi bir karar verilir. Tabii o kanunun evvelâ bir kere nazarı tetkikten geçirilmesi lâzımgelir. Bunun için vakit geçirmeye mahal yoktur. O kanunun ilgası için bir tahrir verilir ve burada ayrıca müzakere edilir. Kanun ya ipka edilir veya ilga olunur. İlga olunacak olursa bütçede bulunan polislerin tahsisatını tabii düşmek lâzımgelir ve ondan sonra vermezler. Halbuki polislerin muhassasatını bütçeden tayedecek olursak, kanunu yapıp çıkarıncaya kadar diğer memurlar maaşını tam alacak, polisler almayacak, bu da adaletsizliktir. Onun için bu meseleyi başka vakte bırakmalı, fakat bütçenin de tehirine mahal yoktur. Bütçeyi müzakere edelim ve bu meseleyi asıl kanunun esas itibariyle müzakeresine bakalım. Sonra şurasını ilâve etmek isterim ki, Ankara ile hiçbir yer kıyas kabul etmez, bunu kabul ederim. Fakat Zonguldak alelâde zaman-

da bile her veçhile memleketin diğer aksamına nispeten pahalıdır. Bendeniz orada bulunduğum için bunu fiilen biliyorum. Ufak bir mikyas yapmak istiyorum. Meselâ yumurtanın tanesi sair mahallerde on para iken Zonguldak'ta yüz paradan dört kuruşa kadar satılırdı. Nihayet kırk paradan aşağıya indiğini benzeniz biliyorum. Çünkü etrafı vâsi değildir. Mahsulâtı azdır, her şey daima hariçten gelir. Onun için iyice düşünülün, tahkik edilsin, icabederse mahallinden de tahkikat yapılsın. Sonra esas kanun reddolunursa bütçedeki bu kısım da tabii tayyolunur. O vakit veremezler; o kanun çıktıktan sonra icabederse müzakere edilir. Şimdi müzakeresi caiz değildir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey şunu da işaret buyurunuz ki, Dahiliye bütçesi kabul edilirken Dahiliye memurininin zammı kabul edilmiştir. Ali Şükrü Beyin buyurdıkları muhiktir. Binaenaleyh Heyeti Celile meseleyi her halde ayrıca nazarı dikkate alsın. Çünkü bu, mucibi tetkiktir.

2. — TEKLİFLER

1. — *Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyle iki arkadaşının, Galayı esar hasebiyle Zonguldak memurlarının maaşlarına yapılan zam hakkındaki Kanunun ilgasına dair kanun teklifi (2/538) (Mükerrer)*

REİS — Efendim başka söz alan yoktur. Mazhar Müfid Beyin bir takriri var.

Riyaseti Celileye

Zonguldak memurlarının galayı es'ar hasebiyle geçen sene maaşlarına zam hakkındaki kanunun devamına mahal olmadığından mezkûr kanunun ilgasını teklif eyleriz.

12 Haziran 1338

Hakkâri Maraş İzmit
Mazhar Müfid Hasib Abdullah
TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Encümenine havalesiyle tahkikat yapılsın.

TAHSİN B. (Aydın) — Mesele tavazzuh etti. Encümenine havale edilsin

REİS — Efendim, Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

Bütçenin müzakeresine devam ediyoruz.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Efendim 174 ncü faslın yekûnu, Emniyet müfettişlerinin tahsisatı fevkalâdesi düştükten sonra

(448 321) lira oluyor. Emniyeti Umumiye bütçesinin yekûnu umumisi ise (705 229) liradır.

REİS — Efendim 174 ncü faslı reyîâlinize vaz'ediyorum. Encümenin tasvibi veçhile (448 321) lirayı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edimistir efendim.

Emniyeti Umumiye bütçesinin heyeti umumiyesini reyîâlinize vaz'ediyorum. Emniyeti Umumiye bütçesini (705 229) lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın. Emniyeti Umumiye bütçesi yedi yüz beş bin iki yüz yirmi dokuz lira olarak kabul edilmiştir.

B) *Jandarma Umum Kumandanlığı bütçesi.*

REİS — Jandarma bütçesinin müzakeresine başlıyoruz. Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Jandarmanın 1338 senesi bütçesi tetkik edildi:

1337 senesi bütçe mazbatasında tesbit edilen esasatı takip ve tedricen tatbik edilmek kayıt ve şartı ile 1338 senesinde jandarmanın talim ve terbiye ve teftiş vesaiti, ikdar, yem bedeli, terfi ve buna mukabil küçük zâbitan münhalâtından istifade eshabı temin edilerek 1337 de Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan meblâğdan - yüzde yirmi tenkisat hariç - senevi (84 527) lira tasarrufla 1338 bütçesi (4 120 655) lira olarak tesbit edildi.

Tafsilâtı lâzime berveçhi zir mâruzdur.

1. İdarei merkeziye,

194 ncü fasıl : Haliyle ipka edilmiştir. 195 nei fasıl: Merkez masarifi mütahavvilesinin hareirah ve mefruşat maddelerinden yekûnen 350 lira tenkisedilmiştir.

2. Kıtaat teşkilâtı:

A) 1337 senesi jandarma teşkilâtı ve rütebi muhtelifeye mahsus maaşat aynen muhafaza ve ibka kılınmıştır.

(Senei merkume zarfındaki manatıki zayıya ait jandarma teşkilâtı ordu emrinde sahra jandarma hidamatiyle işgal etmek lüzum ve şartı ile teşkilâtı sabıkasıyla tamamen alıkonmuştur.) Ardahan Taburunun teşkilâtı yekûnu umumiden naklen temin edilmiş ve 1337 de teşkil edilen süvari jandarma takip kıtaatının buldukları merakizin teşkilât zabıtasına ilâveten birer kuvvetli jandarma takip bölüğü halinde ila-

resi hakkında geçen seneki kararın tatbiki ve tül müddet kuvvetli bulundurulması zaruretinde olan mahallerde bâzı liva teşkilâtından tasarrufa mukabil teşkilin kuvvetlendirilerek her halde livalar mevcudundan fazla adedde teşkil bulundurulmaması dairesiyle bilmuzakere tesbit edilmiş ve bu seyyar takip müfrezelelerinin süvari mevcudu 750 olarak tahdid kılınmıştır.

Encümen, keza geçen seneki bütçe mazbatasında musarrah esbaba iptinnaen jandarma zâbitan adedinden tasarruf lüzumunda zâbit ve karakol kumandanlarıyla efrat mektebinin henüz 1338 Martında küşadolunması ve tensik görmüş efradolmayınca zâbit miktarının azaltılmaması hakkında dairesinin teklifini nazarı dikkate almış ve maahaza senei aliye için:

Evvelâ: Jandarma zâbit mektebinde küçük zâbitandan yeni zâbit yetiştirilmeyip ancak mevcudun ikmal, talim ve tedrisiyle iktifa edilmesini,

Saniyen: Mekteplerde ve idarede ibrazı muvaffakiyet edemiyenlerin ve keza ihtiyat jandarana zâbitanından icabedenlerin tasfiyesiyle esas kadroya yaklaşmayı sayarı tavsiye ve temenni görmüştür.

B) Küçük zâbitan heyeti geçen sene ilâve olunan Adana teşkilâtıyla beraber piyade ve süvari olarak cem'an 546 Başçavuş, 915 Çavuş, 1 660 Onbaşı olarak kabul edilmiş ve münhalâtan edilecek 78 746 lira tasarruf ile jandarma mekteplerinin tevsi ve iki devrede beşer yüzden bin talebenin tedris ve talimi ile bu sınıfın keyfiyeten ıslahına ciddi bir adım atılması temin edilmiştir. Mükellef ve gönüllü efrat mevcudu bu senelik senei sabıkın aynı miktarda (14 621 piyade, 5 038 süvari ki ceman 19 659) nefer ithal ve kabul edilmiş ve senei âtiye için 2 300 mevcudundaki gönüllü efradın 2 000 raddesine tenzili ve buna göre şimdiden dairesince tetkikat ve tasfiye ierası münasip görülmüştür.

Encümen, dairesi aidesiyle de hemfikir olarak jandarmanın istihlâk masrafını tenkis ve kuvvei idariyesini bilmukabele tezyit için evvelbeevvel büyük caddelerde posta müraselatının otomobile naklini, saniyen her sene tedricen telefon şebekesinin tevsi ile buna müte-rafik olarak kuvvetten tasarrufu, salisen ahzı asker şubelerinde ondan otuza kadar alelva-

sat Müdafaai Milliye bütçesinde 10 000 nefer beslenmekte olup halbuki efradı cedide ve firari ve bakayanın mahallerinden cemi ve derdest veya sevki jandarmaya ait vazaiften olduğuna ve şubelerdeki efrat ancak bunların şube merkezlerinde muhafazalarına yaramakta olduğundan işbu 9 000 nefer tahsisatı yerine 3 000 nefer tahsisatı jandarma bütçesine naklolunmak suretiyle jandarma mevcudu takviye edildiği surette hem bütçede tasarruf ve hem hizmette besatet temin edileceği ve jandarmanın vazaiif ve mesuliyeti daha ziyade basitleşeceği ve şubelerde asker ikamesine lüzum kalmıyacağı cihetle bu hususun daha bittamik bâzı mahallerde tecrübeten tatbikiyle bilâhara tamimini Hükümetin ve Heyeti Umumiyenin nazarı dikkatine ehemmiyetle arz ve tavsiye eder.

Mütalâatı mephusetün anha haricolmak üzere 196 nei fasılın yekünü 2 564 676 lira olmak üzere senei sabıkadan 61 974 lira tasarrufla kabul edilmiştir.

3. Mıntaka müfettişleri maaşatı : 197 nei fasıl. 1337 bütçesinde mintaka müfettişlerinin sekiz ay için tecili kabul edilmişti. Livaların kâmilen müstakil olması ve binaenaleyh alay kumandanlarının evvelce livalar üzerine mevcut salâhiyeti teftişiyelerinin halihazırda tamamıyla merfu bulunması diğer taraftan sulhten evvel memleketimizde esash ve kabiliyetli bir jandarma teşkilâtı vücutlandırabilmek mesaili hayatiyeden bulunduğu için bir taraftan mekteplerde efrat terbiye edilirken diğer taraftan bunların hidemat ve muamelâtının kayıt ve teftişten âzade bırakılması birbirini tutamıyacağından üçü birinci, üçü ikinci sınıftan olmak üzere mülkiye müfettişleri misillî jandarma müfettişlerinin dahi bu senelik altı aylık olarak kabulünü ve açılacak mekteplerin nezaret, talim ve terbiyelerinin, teftişinin dahi tabiatıyla bunlara tevdiini jandarmanın tensik ve ıslahına doğru bir hatvei zaruriye ve lâzime olmak üzere kabul etmiş ve 882 liradan ibaret olan tahsisatı istiksar edilmemiştir.

4. Müessesat maaşatı : 198 nei fasıl. Debboy muhassasatı aynen kabul edilmiştir. Zâbit ve alay mekteplerine gelince : Jandarmanın vazaiifi muhtelifesine nazaran zâbitanın malûmatı askariyeden başka malûmatı meslekiyeyi de haiz olması ve bilûmum jandarma zâbitanının jandar-

Hulâsa

1338 bütçesi berveği meğruh esasat daire-sinde senei sabıktan 84 527 lira tasarrufla encü-mence bîlkabul Heyeti Umumiyyeye arz ve tak-dim kılınmıştır.

7 . VI . 1338

Mersin Mebusu
Salâhaddin

4 176 000	1337 senesi bütçesi
89 745	Adana için kanunu mahsusla veri-len tahsisat (Dört aylık)
179 490	Adana Alayının sekiz aylık farkı

4 445 235	Yekûn
240 053	İptidai Mart 1337 gayei Haziran 1337 tenkihata tâbi olmiyan muhas-sasat ile tahsisatı fevkalâdenin yüz-de yirmisi olup minha.

4 205 182	
4 120 655	1338 senesi için encümence kabul edilen tahsisat

84 527

REİS — Efendim heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim jandarmasının 1338 senesi bütçesi, 1337 senesinde encümeni âlinizin kabul ettiği ve Heyeti Aliyenizin sureti umumiyyede tasvibine mazhar olan esas dâhilindedir. Bu sene o zaman için tesbit edilen meblâğdan 84 500 küsur lira tasarruf edilmiştir. Bu meyanda yüzde yirmi tenkisat, bir de geçen sene dört aylık muhassasat, bunlar hep haricolmak üzere geçen seneki hidemat, vazaif bu sene tamamen görülmek ve bâzı zamaim, yani hizmette tekemmülü temin etmek üzere bâzı zamaim dâhil olduğu halde 84 bin lira noksaniyle bütçe tanzim edilmiştir. Malûmuâliniz geçen sene bütçesinde jandarma teşkilâtı daha geniş bir esas üzerine yapılmıştı. Yani livalar müstakil olduğu binaenaleyh jandarma teşkilâtının haddi âzami teşkilâtı memleketimizde taburdan ibaret kaldığı cihetle encümeniniz o zaman livaların bir tabur, kazaların bir bölük teşkilâtını ihtiva etmesini ve kazaların vüsatine göre takım teşkilâtının ya-

ma zâbit mektebinden muvaffakiyetli bir tahsil görerek yetişmesi halkın huzur ve menfaati için elzem olduğunu ve senelerden beri devam eden ahvali fevkalâde ilcasiyle eldeki zâbitanın kısmı âzâmı mektepten geçirilememiş bulunduğunu ve jandarma islahatının ruhu zâbit ve aley mektepleri olduğunu nazarı dikkate alan encümen (Geçen sene bütçesinde bir zâbit mektebi küşadı kabul olunmuş ve fakat buna imkân olduğu takdirde alay mekteplerinin yerli kadrosundan istifade edilmesi tavsiye edilmişti.) Bu sene için mevcut alay mekteplerinin adeden tezyidini ve zâbit mektebinin yeniden tesisini kabul eylemiştir. Binaenaleyh (Ankara, Kayseri, Giresun, Adana, Diyarbakir, Erzurum veya Kars) mevkilerinde efrat ve karakol kumandanları mektepleri tesis ve altı aylık bir devrei tedrisiye kabulüyle bini hariçten ve bini kıtaat efradından olmak üzere senevi ikişer bin efradın ve üç yüz altmış küçük zâbitin ve kırk zâbitin bu sene mekteplerden geçirilmesi esbabı temin edilmiştir. Hulâsa 198 nei fasıl 45 798 lira zamla kabul edilmiş ve fakat hakikatte bu zam 196 nei fasıldaki küçük zâbitan münhalâtından vukubulan tasarrufa muadil olmuş olmakla beraber Jandarma islahatı için elde faydalı bir esası meslekî vücuda getirilmiştir.

5. Fusulü saire : 199, 200, 201, 202, A 202, B 202 fasılları hizalarında muharrer olduğu üzere tadil edilmiş ve bu meyanda binek, mekkâri hayvanatı yem bedeli geçen sene mahiye sekiz lira olarak tahdidedildiğinde ve bu da galayı es'ar dolayısıyla hayvanatın idarei taayyüsüne kâfi gelemediği ve bâzı yerlerde yarım ve bâzı yerlerde sülüs yem verilmekte olduğu bildirilmekte olduğundan bu senelik rayici seneviye bir lira zammıyla ve Ordu fiyatına kıyasen vasati dokuz lira üzerinden kabul edilmiş (72 908) liralık zamaim geçen sene 199 neu fasıldaki hayvan mubayaa bedeli olarak munzam (80 000) lira meblâğın bu sene için (78 000) lirasının ademi ithaliyle karşılaştırılmıştır.

200 neü fasılda mubayaa olunacak cephane bedeli (15 000) lira kâmilen bütçeden ihraç edilmiş ve 199 neu faslın 7 nei hareirah maddesine bittahkik ademikifayesine mebni (10 000) lira ve 5 nei telefon maddesine bu sene için vasati Anadolu'da muayyen bir mıntakada toplu telefon tesisatı tesis ve tatbik edilmek üzere (5 000) lira nakil ve ilâve edilmiştir.

pılmasını esas olarak kabul etmiş ve şu esasa göre kadroyu tanzim ederek zâbitandan bir heyli tasarruf temin etmişti. Kazalarda teşkilâta esas bölük ise de kazaların derecesi vüsatine göre takım teşkilâtının ihtiyacına tekabül edip etmeyeceği keyfiyeti varidi hatır olabilir. Jandarma dairesi, bâzı mahallerde bâzı kazaların vüsatine nazaran teşkilâtı daha vâsi olmak üzere istedi. Biz jandarma teşkilâtında tabur esas olduğuna nazaran bu esası sabit olmak üzere kabul ettik. Dairesi de bunu kabul etti ve bu esas üzerine bütçe kabul edildi. Bu sene de aynı esas üzerinedir. Yalnız bu şekle göre memleketimizde jandarma taburunun miktarı liva'nın miktarı kadar olacaktır. Bundan fazla yapılmıyacaktır. Jandarma bölüklerinin miktarı kaza teşkilâtı kadar olacaktır. Fazla olmayacaktır. Takımların miktarı o kazanın servetine, mâmiriyetine ve kabiliyetine ve inzibatının derecesi lüzumuna göre olacaktır. Takım adedi tahalüf edebilir, mevcut miktarı değişebilir. Fakat mevcut teşkilât değişmemelidir. Bizim geçen sene üzerinde ısrar ettiğimiz ve dairesinin kabul ettiği de budur. Binaenaleyh jandarmanın teşkilâtı, teşkilâtı mülkiyeye ve teşkilâtı mülkiye esasına tamamen merbuttur. Şu hale göre bu seneki zâbitanın mevcudu bu miktara tamamen mütevakıf ve mütenasip yani tamamen bu miktarda değildir. Bir miktar da fazlası vardır. Geçen sene mühimce bir miktar tasfiye etmiştik. Fakat bu sene mevcudun ipkasını zaruri gördük. Talim ve terbiye görmüş küçük zâbitanla zâbit adedini azaltmak, emnü asayişin muhafazası, inzibatı Hükümetin gaip olmaması noktai nazarından doğru değildir. Bu mevcudu bugün elimizden çıkaramayız.

Yalnız bugün nazarı dikkate alınan şey, memleketin en mühim meselesi âsaiş meselesi olduğu, binaenaleyh gerek ahvali hazırada ve gerek bu ahvalin binnetice bir sulha müneer olduğu zamanda bu memleketin emnü asayişine muktedir, tensik görmüş bir jandarma ile çıkmış olması keyfiyeti, Emniyeti Umumiyenin derecesini takdir edip harice bir muvaffakiyet göstermesi kendisinin üssülesası muvaffakiyeti olacak kadar ehemmiyetlidir. Ve bu noktai nazardan jandarmanın keyfiyeten ıslahına çalışmak behemehal lâzımdır. Encümen bu sene bu noktayı takibetmiştir. Jandarmanın adedini artırmıştır. Ufak bir fark ilâve etmiştir ve bunu büt-

çesinin içerisinde yapmıştır. Jandarmanın talim ve terbiyesine ehemmiyet vermiştir ve bu kati-yüllüzdür ve bu bapta zannederiz Heyeti Celileniz de tamamiyle müttehittir. Bunun için geçen sene düşündüğümüz gibi açılması tensibedilen mektep adedini tezyidederek Kars ve Erzurum'da ve hali maliye göre Kayseri'de, Adana'da, Giresun'da ve Ankara'da olmak üzere efrat ve karakol kumandanları için altı mektep açmak - ve zaten bunun üçü açılmıştı. Üçünü daha açabilmek - lâzımdır ve Ankara'da bulunan Zâbit mektebini yeniden tesis etmek icâbeder. Çünkü o mektep efrat için açılmıştı. Zâbitanı ve mevcudolan efrat ve karakol kumandanları yetiştirerek jandarmaya daima muallim bir kısım ilâve etmek ve buna göre de gayrimuallim kısımdan tedricen tasfiye yapmak lâzım geliyor. Geçen seneki bütçede efrat mektepleri kabul etmiştik. Fakat efrat mekteplerine şakirt toplayabilmek için ayrıca tahsisat vermediğimizden Jandarma Dairesi muhtelif alay ve taburlardan efrat alarak kendi kadrolarını teşkil ve tensik ile cemetmeye imkân göremedi. Çünkü memleketin asayişine bu suretle zarar veriyordu. Binaenaleyh bir miktar efrat ilâve edebilmek için bu sene o sebepten dolayı Jandarma efrat mekteplerine beş yüz kişi ilâve etmeyi tensibettik. Altı ayda devrei içtimaiye nihayet bulacağına nazaran iki devrede beş yüz kişilik işe bedeliyle bin kişiyi infak etmek mümkündür. Aynı zamanda alaylardan alınan efradın celbi mümkün olup buna ilâve edileceğine göre aşağı - yukarı dairesiyle tahminimize nazaran iki bin neferi bu altı mektepte her sene terbiye etmek ve kıtaata vermek mümkün olacaktır. Tabii bunların bin tanesinin alaylardan çıktığı ve bin tanesi yeniden zam olunduğu için önümüzdeki senede mektebe jandarma almak için iki bin kişi celbetmeye mecburuz. Bir sene sonra bunlardan bir kısmı işe yaramamasından dolayı tasfiye edilecektir. Şu suretle senevi bir yandan da talim ve terbiyeye imkân bularak Jandarmamızın yetiştirilmesi hususunu temin etmiş bulunuyoruz. İşte geçen seneki Jandarma bütçesi arz ettiğim veçhile tahsisatından dokuz yüz bin lira tasarruf edilmişti. O 900 000 liralık tasarrufa ilâve olarak bütçede 84 000 liralık bir tasarrufla beraber bir milyona yakın 1336 Bütçesinden rakam itibariye bir fark göstermekle beraber Jandarma bütçesinde aşağı - yukarı bu talim ve terbiyeyi te-

min etmiş bulunuyoruz. İkincisi bu bütçede çok tasarruf iera etmiştik. Fakat takip için hayvanat tedarikine ve bâzı süvari alayları teşkiline Heyeti Âliyeniz karar vermişti. Ve bütçeye bu münasebetle seksen bin lira kadar zamaim yapılmıştı. Fakat bu sene bundan bilistifade tekerrür etmiyecek bir masraf ve bilhassa süvarilerin yem bedeli fazla olduğundan köylere, şuraya ve buraya giren efrat süvari olduğu için ve bu yem bedeli alesseviye sekiz lira ile idare edilemediği için bâzı yerlerde sülûsan, bâzı yerlerde nısıf radde-sinde tayinat vermiye mecbur kaldığından dolayı ve aynı zamanda efradı suiistimale götürecektir bu meseleden dolayı halkla en ziyade temas eden süvarinin hayvan yemini bir miktar terfi imkân bulunabilmişti. Şu suretle bütçede arz ettiğimiz gibi yem bedeli artırılmıştır. Buna karşı bulduğumuz «bütün bu şeyleri ne ile tasarruf ettiniz» dersiniz en ziyade küçük zâbitanın münhalâtına mukabil tuttuk. Yani Zâbitan teşkilâtını nazarı itibara alarak meveut küçük zâbitan ile iktifa ettik. Ancak âtiyen talim ve terbiye görevleri terfi ettireceğiz. Binaenaleyh, bu, buna tekabül etmiş, heyeti umumiyesi itibariyle bütçeniz geçen seneki tasarrufat ile gelmiştir.

TAHSİN B. (Aydm) — Yalnız bu süvari yem bedelâtına vukubulacak zamaim, süvarilerin köylerde köylünün sırtından geçinmelerine mâni olacak bir şey midir?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Evet efendim, köylünün sırtından geçinilmesi meselesi. Bunu maddesinde uzunuzadıya görüşebiliriz. Hakkı âliniz vardır. Hükümet ve bilhassa Meclisi Âliniz bu hakkı alâkaderilistitaa ve mâkul dairede verirse ondan sonra istediğini yapar. Fakat bunu biz veremezsek o vakit hiçbir şeye hakkımız yoktur. Binaenaleyh bu noktâ nazarından kendi kudretimizi ve milletin müsaadesini burada dar tutmamak ve fakat onların suiistimalâtını bihakkin tutmak istedik. Fakat bu mektepler geçen sen yoktu. Mademki bu sene bu mektepleri açıyoruz ve mademki buralardan çıkacak olanlar mahdut mıntıkalarda istihdam olunacaktır, bâzı muayyen mıntıkalarda mazbut teşkilâtı islahiye yapılacak. Bunları, vaktiyle Rumeli'de olduğu gibi, devriyelere ve sairelere bu vezaifi tamamen yaptırmak ve bunları teftiş ettirmek ve sonza zâbitanın talim ve terbiyesini temin ederek ahva-

lini takibedebilmek için mutlaka müfettişe ihtiyaç vardır. Geçen sene bu müfettişleri tecil etmiştik. Teşkilât Kanununa binaen buna bu sene de üçü birinci, üçü ikinci olmak üzere altı müfettiş ilâve edebildik. Bunlar hem mektep başlarında bulunabilsinler, hem de bu mekteplerden çıkan efradın muayyen mahallerde hizmet edip etmediklerini takibetsinler ve aynı zamanda jandarma muamelâtını teftişe muktedir olabilsinler. İşte esas bundan ibarettir.

MUHİDDİN B. (Elâziz) — Beyefendi müsaade buyurur mu? Efendim bir neferin yem parası kaç kuruştur, lütfen bunu da izah buyurur musunuz?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Efendim geçen sene alelvasat jandarmanın beher hayvanına iâşe masrafı vasati olarak sekiz lira konmuştu. Bu sene dokuz lira konmuştur. Yani bir lira zammedilmiştir. (Azdır sesleri) Evet, fakat bu memleketin heyeti umumiyesine nazardır. Meselâ: Diyarbekir'de (300), Samsun'da (1 000) kuruş olabilir. İşte bu suretle kimi yerde on iki lira ve kimi yerde beş lira ve üç liradan, kimi yerde yedi liradan veriyorlar. Biz vasatisini böyle olmak üzere koymuştuk. Bu suretle bütçede (740 000) lira kadar edebilir. Bunu artırabilmek kolay bir şey değildir. Çünkü bütçeye bir lira zam, yekûn itibariyle yetmiş dört bin liradır. Bunun için bu sene ancak bu kadar adım atabildik. Binaenaleyh bunlardan en ziyade efradı mükellefeye bir lira zammetmek istiyoruz. Çünkü onların aldıkları para pek azdır. Boğazlarına kifayet etmiyecek derecededir. Acaba Zonguldak, Samsun, Giresun gibi sahillerde bulunanlara muntazaman yedi yüz kuruş verilebilirse kendini doyurabilir mi? buralarda mısır ekmeğinin kıyyesi kaç kuruşadır ve bu adam bu miktar para ile sigara ve ihtiyacı sairesini temin edebilir mi? Bu nokatadan jandarma islahatı meyânında efrat maası hususuna bir parça muavenet etmek lâzımdır. Lâkin bütçeye (210) bin lira zam olduğunu düşünerek ve bunu yapamayacağımızı düşünerek bu senelik bununla iktifa etmeye mecbur olduk. Hali harb'tir ve senenin ortasıdır. Bu senelik böylece idare edeceğiz. İnşallah gelecek sene yapacağımız bütçede bunu düşünürüz. Bendenize şu hudut dahilinde bu miktarı aşmaya doğru gitmemelidir. Gelecek sene için encümeninizin bilhassa naza-

rı dikkatine alacağı şey, efradı mükellef ma-
aşma bir miktar zam edebilmek olacaktır.
Memleketin saadeti ve selâmeti namına Heyeti
Âliyeniz başka türlü tasarruf eder jandarmayı
islah eder.

ŞEVKİ B. (İçel) — Efendim, jandarmaya
gönüllü efrat alınacak mı?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Efendim
jandarmanın gönüllü efradı (2 300) kişidir.
Encümeniniz mazbatada muharrer olduğu üze-
re (2 000) e kadar indirmesini dairei aidesin-
den talebetmiştir. Onlar da bittetik tasfiye
yapacaklar. Geçen sene yani 1337 senesinde biz
iki bin üç yüze kadar âzamî miktarda tasfiye
yaptık, fakat birçok zamandan beri, on beş
seneden beri jandarmada hizmet etmiş birçok
efrat vardır. Bunların alâkalarını birden bire
kesmek doğru değildir. Bir miktar gönüllü ef-
rada ihtiyaç vardır. Fakat bu gönüllü efrat üç
sene hizmetini ifa etmiş efrattan ibaret olmalı.
Yoksa lâalettayın sokaktan, şuradan buradan
toplama efrat olmamalıdır. Tabii bu da daire-
sinin vazifesini hüsnü ifa hususunda noktai
nazarı ve faaliyeti meselesidir. Onun için bir-
den hire, muallim efrat, küçük zâbitan olmadan
memleketin her yerini tanıyan efrattan istig-
na hâsil edilemezdi. Bilhassa suvari sınıfında.
Çünkü köyleri, yolları iyice tanımak icabeder.
Yani bugün gönüllü efradın mevcudu iki bin
üç yüz, fakat 1339 senesi bütçesinde iki bin-
den fazla kabul etmiyeceğiz. Atiyen de bir mik-
tar gönüllümüz bulunacaktır. Az ve çok olarak,
biz mümkün mertebe jandarma küçük zâbita-
nımızı mektepten çıkararak, vazaifini ikmal
ederek ve talim ve terbiye göstererek vazaifi-
ni ifaya muktedir bir hale getirerek ve onların
maaşlarına bir miktar zammederek meslekle-
rinde devamlarına imkân verdikten sonra jau-
darma gönüllü neferinden bir tek bile bırak-
mamalıyız. Binaenaleyh gönüllülerin iki bin-
den yukarı bir iki sene içerisinde tedricen
talim ve terbiyenin tevsiiine nazaran ortadan
kalkacaktır. Bu şekil encümeninizin jandar-
manın islahı hususunda dairesiyle hemfikir ola-
rak tesbit etmiş olduğu şeydir. Geçen sene ol-
duğu gibi bu sene de gönüllüden olacak tenki-
satı mazbatamızda tesbit etmişizdir. Çünkü,
Heyeti Âliyeniz bu mazbatayı kabul etmiş ol-
makla bunu tasvibetmiş demektir. Dairei aide-

si muarız ise burada söyler. Muarız değil ise
bunu yapar. Biz 1339 senesinde bütçe bu mik-
tar ile önümüze gelirse bir kalem çizeceğiz,
kabul etmiyeceğiz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis
Bey Müsaade buyurunuz bir sual soracağım.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Müsaade
buyurunuz heyeti umumiyesi hakkındaki iza-
hatını ikmal edeyim. Soracağımız şey ihtimal-
ki, söyliyeciğim şeylerden olacaktır. Malûmu
ihsanımız jandarma sınıfının vazaiifini hüsnü-
ifa edip edememesi veya edip etmediği hakkin-
da Heyeti Aliyeniz burada beyanatta buluna-
caktır. Tabii Hükümet bunlara lâzımgelen ce-
vabı verecektir. Bu benim işim değildir. Bura-
da bir noktayı Heyeti Aliyenize arz etmek is-
terim ki o da, encümeninizin noktai nazarı ola-
caktır. İâmı Mesrutiyeti mütaakıp 1324 sene-
sinden sonra hemen Jandarma, sair Hükümet
devairine nümune olacak bir veçhile bir tece-
düde doğru gidiyordu. Daha doğrusu 1319 da
tensik heyetleri Rumelide işe başlayarak evvelâ
muayyen muntıkada ve gümrük varidatını ala-
rak her şeyden evvel mühim bir tasfiye yapıp
zâbit, küçük zâbit ve efrattan işlerine yarıya-
cakları tahmin ederek onları seçip diğerlerini
hafif hizmetlere vererek ve mektepler açıp ye-
niden alacakları zâbit, küçük zâbit ve efradı
bilmuayene kendi bildikleri gibi dikkatli ve
bizim bildiğimiz iyi zâbitlerimizin nezareti al-
tında talim ve terbiye ettirip ve daha buna
mümasil muayyen teşkilât yaparak onu talima-
ta bağlamak suretiyle memleketimizde Rumeli
gibi karmakarışık bir yerde yani birçok ana-
sırım ve eşkıyanın bulunduğu mahallerde eşkı-
yanın tenkilâtına karşı yorulmak bilmez bir
surette jandarmayı islah çalışmışlardır. Harbi
Umumide maalesef Ordu mevcudunu tensik için
- Bu eiheti tetkik etmiyeceğim - doğru ve yanlış
olarak umum jandarma kıtaatının talim gör-
müş efrat ve zâbitanı alınarak Alaylara dör-
düncü tabur olarak verilince jandarma çir-
çiplak kaldı ve kendisine her taraftan döküntü
verildi. Tabii onlar harbde ötede beride zayi
oldu. Enkazı toplamak istediler; o da kabil ola-
madı. Bu suretle memleketin büyük bir ümitle ve
büyük masrafla esaslı bir surette mektepten ye-
tiştirdiği efrat ve zâbitan dağıldı.

1335 senesinden sonra da, mütarekeden son-
raki hali malûm sebebiyle jandarmanın islah

hatına hiçbir mahalde başlanmadı. İşte bugün jandarmanın memlekette muvaffakiyeti tamme veyahut muvaffakiyeti nispiye gösterememesi meselesinde aranacak nokta, bu noktadır. Binaenaleyh bugün bunu işe yarayacak bir şekle getirmek için çalışılacak şey eski zemindir, teürübe ettiğimiz muvaffak olduğumuz zemindir. Mektep açmak, talim ve terbiye yapmak, muayyen mntakalarda ıslahat yapıp tedricen onları ıslah etmekten ibaretir. Şunun için de mektebe ihtiyaç vardır. Tefişe ihtiyaç vardır ve efradın suimisal olmayacak veçhile ikdarı cihetine hizmet etmek lâzımdır. Bunlardan bu sene mümkün olanını **biz yaptık.** Hususatı saireyi de Heyeti Âliyeniz nasıl arzu ederse öyle yapar. Jandarma teşkilâtı mevcudesinden encümeniniz geçen sene zayıf edilen livaların teşkilâtı zabitasını ipka etmiştir ve buna lüzum görmüştür. Bunların bir kısmı el'an üzerinde mücadele ettiğimiz aksam üzerinde kıtaatımız bulunan yerlerdir. Eskişehir, Afyonkarahisar, Bilecik livaları, bir tanesi de açık kalıyorsa da o da ordu emrinde seyyar jandarma gibi bulunuyor. Sonra geçen sene Ardahan livası teşkil olunmamıştı ve bütçe çıktığından dolayı bu sene o umum mevcut arasında idare ettirilmiştir. **Bâzı yerlerde bulunan takip kıtaatının alay halinde değil, bölük halinde bulunması ve fazla bulunmamasını encümeniniz, dairei aidesiyle hemfikir olarak, kabul etmiştir ve bu sene zarfında açtığı mekteplerde ibrazı muvaffakiyet edemiyen ve idaresizlik gösteren zabitanı tasfiye etmeyi, ihtiyat jandarma zabitanından hasbelhal iktidar gösteremiyenleri orduya devir ve iade etmek hususunda dairesiyle hemfikir kalmış ve bunu dairesinden temenni etmiştir. Tabii bu bir taraftan efradın kabiliyetini artıracak ve bu suretle memlekette emniyet tezayüdedecektir.**

Yalnız jandarma zabitan mektebi için bir kayıt koymuşuzdur. Jandarma Zâbit Mektebinden bu sene için küçük zâbit yetiştirmeyiniz. Bir, iki, üç sene için bizim bittabi zâbit yetiştirmeye ihtiyacımız yoktur. Biz bu hususta birçok menabia malikiz. Sonra ordudan istediğimiz şeraitle istediğimiz kadar zâbit bulabiliriz. Küçük zâbitan meselesinde arz ettiğimiz gibi mevcut münhallâtı tasarruf ettik.

Mekteplerdeki zâbitanın ikmalını ve kabiliyetini **bekliyoruz.**

Buna mukabil jandarmanın mükâfat faslında ufak tefek bir şey vardır. Takipde ifaiyi hizmet edenler olduğu gibi pek kıdemli ve namuslu olanları ikdar için de beş on para **verebilirler.** Esas mesele memlekette mevcut olan jandarmanın idari kabiliyetini artırmaktır. Jandarmanın idari kabiliyetini artırmak, miktarını tezyit ile olabilir. Fakat encümeniniz bu fikirde değildir. Biz vaziyeti maliye icabatı bunu haddi mâkulünde bulduk. Yalnız bunun için **encümen Hükümete bâzı ricalarda bulunuyor ve bunu mazbatasında yazmıştır.** Meselâ memleketin mümkün olan mntakalarında, büyük caddelerinde otomobil ile posta nakli, hem memleketin hayatı iktisadiyesi için büyük bir **küşayıştır, hem de atlı ifnasından, memleketin zabitası kurtulacaktır.** Onun için Dahiliye Vekâleti, Posta ve Telgraf Vekâletini de haiz bulunması hasebiyle, bu cihetin inkânını da nazarı dikkate alacaktır. Kendileriyle görüştük.

İkincisi; memleketimizde telefon şebekesinin mümkün mertebe tevsiidir. Telefon şebekelerini bâzı yerlerde, bilhassa Harbi Umumide çalışan memurlarımız yapmışlar ve idare etmişlerdir. Fakat sonra bakımsızlık yüzünden darmadağın olmuş, harabolmuş gitmiştir. Geçen gün arkadaşlarımızdan Hilmi Beyin dediği gibi mevcudu tesbit ve icabedecek kadar muayyen bir miktar ilâve ederek jandarmanın gerek yaya ve gerek suvari aksamından tasarruf edebilmek gayet kabildir. Telefonlar için bu sene yaptığımız bâzı tasarruflardan telefon faslına beş bin lira fazla koyduk ve bununla memleketin muayyen sahasında toplu olarak bir telefon teşkilâtı yaptırarak en ziyade eşkıya çıkan mntakalarda veya Hükümetin münasip göreceği mntakalarda tensik ve talim görmüş efrat ile burada muntazam ve gayet güzel ve nümune olarak bir hizmet yapmayı tekeffül ediyorlar. Sene be sene bu yolda artarak tedrici tekâmül ettirilebilir. **Bendenizin bunu makamı aidine söyledim.** Anadolu'nun gerek Şimal ve gerek Cenup mntakalarının her hangi birisinde Hükümet bunu tatbik edebilir. Bu da kendisine aittir.

Üçüncüsü, Müdafaa-i Milliye bütçesinin tetkiki esnasında ahzi asker şubelerinde müteferrik efrat olduğunu gördük. Bu efrattan dairesi dahi fevkalâde tasarrufa itina etmiş, bâzı şu-

belerde on kişiye kadar indirmiştir. Fakat bâzi ahzi asker şubelerinde görülen lüzuma mebni 10 - 30 arasında efrat var. Halbuki memleketimizde efradın cemi ve celbi ve sevki sırf jandarmaya ait vazaiftendir. Ahzi asker şubelerindeki efrat ancak şubeye gelen efradı muhafaza eder. Binaenaleyh yalnız bu vazife muhafazadan ibaret kahyor. O derecede büyük bir şey değildir. Ahvali istisnaiyede, bâzi ahvalde jandarma kuvveti memlekette az olduğundan icabında jandarma adedini kıtaatı askeriye ile tezyidederek efradı o surette sevk ediyorlar. Binaenaleyh böyle yedi bin, sekiz bin, dokuz bin raddesindeki efradı ordu bütçesinde beslettirmekten ise her iki daire itilâf ederek, bütçeyi birleştirerek bunun yerine jandarmaya üç bin kişi zammetmeyi münasip gördük. Mademki efradı cedideyi köylerden alıp yine jandarma sevk edecek, liva merkezine ve kaza merkezine kendisi götürecektir; Hükümetin onu tercih etmesini muvafık gördük. Yalnız birdenbire bu her tarafta tatbik olunamaz. Bu sene için bunun Şark Cephesinde ve Elcezire mıntakasında ve asıl sahneli harbden uzak mıntakalarda tatbikini teklif ediyoruz. Yapılacak şey de, Müdafaa-i Milliye bütçesinde jandarma bütçesine münakaleden ibarettir. Binaenaleyh Dahiliye Vekili Beyefendi ile Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleriyle hemfikir olduk. Kendileri aralarında görüşerek bir münakale yapacaklar ve bunu Muvazene-i Maliye Encümeni görür, tatbik eder. Şu suretle jandarma mevcuduna hiç olmazsa üç bin kişi zammedebileceğiz ve sarf olunan işe kuvvetleri toplanarak, memleketteki asayiş hidematını, az çok jandarmaya verebilmeye bir imkân temin etmiş olabilecektir.

Jandarma müfettişlerinin sebebi kabulü hakkındaki encümenin mütalâasını arz ettim; yem bedeli hakkında da izah verdim. Binaenaleyh netice itibariyle jandarma bütçesi 84 bin lira kadar bir tasarruf temin etmektedir. Kabulünü rica ederim.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Efendim, jandarma mektebi yalnız Ankara'da mı olacak, yoksa mahalli sairde de olacak mıdır?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Efendim Zâbit Mektebi Ankara'da olacaktır. Çünkü bu mektepte hukuk ve idareye taallük eden ulum okutuluyor. Onun için adam lâzım.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Uzak yerlerden gelenlere harcırah verilecek midir?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Evet efendim, bittabi bütçelerinin kabiliyeti nispetinde bu mesele idare edilecektir.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Tahsil müddeti nedir?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Jandarma Zâbit Mektebi bir sene, Efrat mektepleri altı aydır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Jandarma mevcudu yirmi beş bin üç yüz.

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Müsaade buyurun efendim, o rakamda hata var. Esbabı mucibe mazbatasında efrat miktarı : 25 bin gözüktüyor. On dört bin altı yüz yirmi bir piyade; 5 308 süvari, ceman (19 659) dur. Bu miktarın da iki bin üç yüzü mükellef efrattır. Bunlardan (1 500) piyade, sekiz yüz süvari efradı (14 621) den tenzil ederseniz; mütebaki gönüllü efrat çıkar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — İki bin üç yüz mükellef efradın adedini, iki bin raddesine tenzil edeceğinizi söylüyorsunuz.

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Evet, fakat tahsisatlarını iki bin üç yüz üzerinden koyduk.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — 19 659 aded jandarma halen memleketin asayişine ve memleketin diğer inzibat ve hususatına kâfi değil, sonra siz bu mevcudun içinden, (2 300) mükelleften (300) nü tenzil ediyorsunuz ki, gönüllü olarak halen mevcut miktar kâfi gelmez iken; mükellefin tenzilini gönüllüye mi ilâve edeceksiniz? (2 300) mükellef adedini iki bine tenzil edip zaten haddi kifayede olmıyan jandarmamın adedini azaltmaktan ise, mükellefin adedini çıkararak gönüllü adedini azaltsanız da masraftan kazansanız daha iyi değil mi?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Gönüllü efradın adedini tenzil edip mükellefin adedini çoğaltmak meselesinde; Hükümetin kendisinin malı olduğu için gönüllü yerine daha ucuz mükellef efrat olarak mevcudu tezyit kabil olabilir. Bütçeden bu farkı düşmediğimizin sebebi, Jandarma bütçesinde arasına vâkı olan icabata karşı jandarmanın tevsii kabil olsun içindir. 22 780 - zâbit miktarı haricolmak üzere - efrat ve jandarma miktarı bir haddi vasatidir. Daire-

si senenin üç ayında 21 000 ile idare eder ve sıkıştığı vakitte de yirmi beş bine çıkarabilir. Yani senesi zarfında istediği gibi idare edebilir.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim bendeniz geçenlerde de sormuştum. Fakat Hükümetten matlup bir cevap alamadım. Şimdi de zatiâlilerine soruyorum. Acaba Hükümet gönüllü kıtaat efradından istifade edebilmiş midir? Ediyor mu? Ve edecek mi?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Müsaadenizle buna cevap vermeye dairei aidesi daha ziyade salâhiyettardır.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Saniyen Muvazenei Maliye Encümeni muhtereminin 7 Şubat 1338 tarihli mazbatasının üçüncü sayıfasının ikinci fıkrasında, jandarma ve polis in tevhidi hakkında olup bütçede lâakal 400 bin lira kadar tasarrufu istilzam eden lâyihai kanuniyenin tasdikına lüzum gösterilmişti. Ve bu keyfiyet Tevfik Rüşdü Beyefendinin verdiği bir takrirle Meclisi Âlice dahi takarrur etmiş ve ancak bütçelerin müzakeresi esnasında bunun nazarı dikkate alınacağı kararlaştırılmıştı. Böyle olduğu halde hâlâ bu tevhitte, tasarrufu temin edecek olan tevhitte bahsedilmiyor. Bu tevhit kanunu ki, polis ve aynı zamanda jandarmanın bütün vazâifini ve rüesayı mülkiye ile olan alâkasını gösteriyor, bunu ne için çıkarmıyoruz?

Sonra yine geçenlerde gönüllü kıtaattan faide temin edilmediğine dair beyanatım üzerine **Dahiliye Vekili Beyin vâkı olan ifadesinden hakikaten bunların faidesini anlamıştım. Hem bunlar ipka edilmek ve hem de jandarma ve polis tevhidolunmak suretiyle beş yüz bin liralık fazla bir tahsisata lüzum görüldüğü söylenmişti. Halbuki acaba Muvazenei Maliye Encümeni, gönüllü kıtaati tayyetmek ve bu tevhit suretiyle, Emniyeti Umumiye teşkilâtından bir hayli tenkihat iera edileceği hususunda ne düşünüyor? izahını çok rica ederim.**

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bu mesele, taallûku itibariyle jandarma ve polis in, polis hizmetinin tevhidi meselesine geçer. Evvelâ gönüllü efrattan istifade meselesini soruyorsunuz. Bendeniz sureti umumiyede tensikatın tevsii ile bu meselenin ıslahı lâzım olduğu fikrindeyim.

Tevhit Kanununa gelince : Bu kanunun ilk şekline nazaran yani Hükümetin teklif ettiği şekle nazaran esbabı mucibede 400 bin lira ka-

dar Hazineye ait menfaat temin edebilir diye takdir edilmiştir. Encümeniniz de bunu kabul etmiştir. Bu fayda memleketin asayışı için, devriye ve saire suretinde istihdam edilecek olan polis efradı yerine mekteplerde talim ve terbiye görmüş efrat istihdam edebilmek, muayyen bir raddeye kadar kabildir. Yani jandarma ile polis arasında olacak olan polis, mekteplerden yetişmiş ve kabiliyeti meslekiyeyi mümkün mertebe iktisabetmiş olmalı ve meslekinin inceliği, vazifesinin ehemmiyeti bu mekteplerde gösterilmelidir. Bugün ne jandarma talim ve terbiye edilmiş ve ne de mekteplerde polis yetiştirilmemiş iken ikisini birden yapacağız dersek zannederim bir hercümerç olacaktır. İşte tevhidı zabıtada fayda vardır, fakat anasır hazırlanmalıdır.

İkincisi; bunu yapmak için yalnız kanunlar kâfi değildir. Bu kanunlar mucibince ierayı amel edilecek bir bütçe hazırlamak lâzımdır. Halbuki onun bütçesi de hazır değildir. Binaenaleyh Tevhit Kanunu kabul edilince ortaya birtakım elfaz ve kelimat çıkacaktır. Ve haydi bunun üzerine yine bir hücum, bir de onun bütçesiyle uğraşacağız. Nihayet bakacağız ki tevhitte matlubolan faide istihsal edilmiş olmayacaktır. Esas mesele budur. Zannederim ki, meseleyi izah edebildim.

NURİ B. (Bolu) — Livalarda jandarma kuvvetleri tabur itibar olunacak, buyurdunuz. Halbuki livaların hepsi bir değildir, iki kazalı olan livalar da vardır. Buna dair encümen ne düşünüyor?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Efendim, zaten bizim livalarımız muhtacı tensiktir. Ve bu ayrıca düşünülüyor. Biz bir kere liva adedine muadil jandarma tabur adedi kabul ettik. Fakat asayışı mazbut olan bir yerde daha mahdut jandarma ile iktifa ederek oradan tasarruf edilecek zâbitan ve efradı başka bir yerde istihdam etmek kabildir, zaten dairesi de bunu yapıyor. Şu noktai nazara göre bu miktar ancak bir yekûndan ibarettir.

HACI GARİB AĞA (Malatya) — Liva ve kazaların asayişini temin etmek için açılacak olan mekteplerde talim ve terbiye görmüş jandarma yetişinceye kadar, şimdi buyurduğunuz üç bin lira bu bütçeden tenzil edilecek midir?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Bugün jandarma mevcuduna bir miktar efrat ilâve

edersek bütçemiz fevkalâde kabarcaktır. Binaenaleyh asayişin istikmali için arz ettiğim gibi her iki vekâletin ittihaz edecekleri, beyan ettiğim, şekil dairesinde ve cüzi bir zam mukabilinde kâfi bir kuvvet kazanmış olacaktırlar. Bugün 14 bin piyade besliyen jandarma, küçük zâbitanı ile 16 bin, bu suretle 17. 18 bin ilâ 20 bine iblâğedilecektir. Bunu Hükümetten biz de temenni ediyoruz. Yakında da böyle bir teklifte bulunacaklardı. Ahzıasker muamelâtında tecrübe edilmemiş bir şey yapmamak için biz bu ciheti Hükümete bıraktık. Ve Hükümet bâzı mntakalarda bunu tecrübeten tatbik edecektir. Ötesi dairei intihabiyeleriniz için vekâleti aidesiyle temasa kalır. Bunlar tahsisatını Müdafaa-i Milliyeden alacakları için biz bütçeye zannedemiyoruz.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim su bütçede gördüğümüz jandarma zâbitanının ve efradının adedi ve sonra hepinizin muhtelif manatıkta gördüğünüz zabitanın ademiintizam ve efradın vaziyeti nazarı itibara alınacak olursa zannediyorum ki böyle bir devrede asayişin az - çok tebeddüle mâruz bulunacağı, yani asker firarisi ve sair şeylerin bulunduğu bir devrede bunların miktarını, asayişini iadeye kâfi geleceğini zannetmiyorum, ne kemiyeten, ne keyfiyeten... Yalnız vaziyeti maliye de nazarı itibara alınca bunun üzerinde kifayetli bir jandarma kadrosu yapabilecek bir tedbir düşüneceğimizi zannetmiyorum. Çünkü hepsi paraya tevakkuf ediyor. Mevut efradın lâyikiyle iş görebilmesi için benim gördüğüm ve tetkik ettiğim bâzı nikat vardır ki mevut ile mümkün olabildiği kadar idare lâzımdır ve o nikatın anlaşılması icabeder. Bu da jandarma teşkilâtiyle teşkilâtı mülkiye arasındaki münasebettir. Zannediyorum ki bu münasebetin lâyikiyle tâyin ve tesbit edilmemiş olmasından umuru zabita muhtel olmaktadır. Jandarma, bir umum jandarma kumandanlığına merbut ve memurini mülkiye de - tabii rüesayı memurini mülkiyeyi kasdediyorun - Dahiliye Vekâletine merbuttur. Her ikisi muhtelif makamattan emir alırlar. Bir mahalde bir hâdise olur. O hâdise itibariyle Reisi mülki ile jandarma kumandanı arasında, eğer şahsi bir anlaşma mevut ise iş görülür. Şahsi bir anlaşma mevut değil ise zannederim ki bir iş görülemez ve asayiş meselesi de muattal bir halde kalır. Bunun için bendeniz zannediyorum ki

gereği ötedenberi yapılan kanunlar, bu noktayı istihdaf ediyor. Yani idare kuvvetini yedi-vâhide vermek istiyor, fakat maatteessüf fiiliyatta bir faide görmüyoruz. Her halde bir mahalde bulunan reisi idare yahut reisi Hükümet diyelim, o mahallin her türlü ahvalinden ve asayişinden mesul olmak, o mahaldeki asayiş itibariyle - jandarmamızın asayiş vazifesi itibariyle demiyorum - vazaifi idariyesi itibariyle o mahallin reisi mülkisinin elinde bulunması lâzımgelir. Eğer bu olmazsa elde bulunan vesait ile asayişin temini inkâmı yoktur. Eğer denün arz ettiğim gibi bir mahaldeki reisi mülki ile jandarma kumandanı arasında şahsi bir anlaşma mevcudolmazsa bundan dolayı memleket asayiş itibariyle çok müteessir olur; Bu hususta misaller iradiyle vaktinizi izae etmek istemiyorum. Dairei intihabiyelerinde gezen birçok arkadaşlarımız buna dair mühim şeyler görmüşlerdir. Binaenaleyh en mühim nokta budur. Acaba bu hususta dairei aidesi ne düşünmüştür? Acaba yine bu eskisi gibi devam ediyor mu? Bu mesele mülkiye memuru yani reisi Hükümet ile jandarma kumandanı arasında böyle mütedahil bir şekilde, karışık bir şekilde kalacak mıdır? Yoksa jandarma kumandanları doğrudan doğruya oradaki en büyük mülkiye memurunun tahtı emrinde midir? Eğer biz bunu temin etmezsek iş görülmesine inkâm yoktur.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Buyurduğunuz mahzur evvelec vardı. Fakat bundan sonra jandarma doğrudan doğruya mülkiye memurlarının tahtı idaresindedir, onun emriyle hareket eder, o suretle ifayı vazife etmektedir.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Müsaade buyurun. Bendeniz öyle zannediyorum ve öyle biliyorum ki, -evvelec de dedim - bu hususta yapılan kanunlar o noktayı istihdaf ediyor. Fiiliyatta böyle değildir dedim. Bu hususta başka birtakım eşkâl düşünülmüş müdür? diyorum. Her halde bir mahzur vardır. Ve o mahzuru fiilen bendeniz birçok defalar görmüşüm.

Sonra jandarmamızın kifayetli bir hale getirilmesi için iki şık olduğunu Salâhaddin Beyefendi söylediler. Bu şıklardan biri; miktarın artırılması, yani efrat ve zâbitan miktarının artırılması, diğeri de keyfiyetin artırılması meselesidir. Şimdi bugünkü vaziyeti maliye iti-

bariyle bizim efradın miktarını artırmaklığı-muznu inkâm yoktur. Keyfiyetin artırılması için de bazı hususat olduğunu burada söylediler. Bendeniz mazbatayı okudum. Görüyorum. Yalnız burada bir şeyi kaydetmek istiyorum. Tabii hepimiz biliyoruz, inkâr edemeyiz ki jandarma efradı, birçok yerlerde jandarmaya el-verişli olduğu tetkik edilerek alınmış değildir. Buraya iltimaslı olan kimseler alınmıştır. Bil-hassa harb zamanı olduğu için - başka zaman-lar bu iltimaslar vâsi nikeyasta oluaz - Birçok adamlar cepheye gitmek için iltimaslarla jandarmaya kaydolmuşlardır. Yani cepheye gitmek için - açık söylemek lâzımgelir - birçok adamlar gerek rüşvetle ve gerekse ilti-masla jandarmaya dâhil olmuşlardır.

MAZIHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Beyefendi bu kimin iltimasıyla?.. Onları anlasak da ona göre hareket etsek..

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Belki benim, belki sizin... Şimdi efradın miktarı zaten noksan iken ve bunların yüzde yirmi, yüzde yirmi beşi jandarmalık vazifesini ifa etmeye muktedir olamazken; bu gibi mültemes kimseler ile eldeki vesait ile, yani şu para ile yapılabilecek olan âzami istifade zannederim ki, yapılamıyacaktır. Binaenaleyh yine vekili muhteremimden soruyorum, bu hususta bir tedbir düşünülmüş müdür? Yani bu hususta bir tasfiye muamelesi düşünülmüş müdür? Sonra bunların yerine ehliyetli adamların alınması için bir çare düşünülmüş müdür?

Efendiler geçenlerde Dahiliye bütçesi münasebetiyle arz etmiştim. Deniliyordu ki, «Bir ka-zanım - zannediyorum - yetmiş yahut yetmiş beş jandarması vardır.» Akçaabat kazası merkezinde oturuyordum. Belediye Reisi diyordu ki, gel, şuraya gidelim. Beş dakikalık mesafedir. (Harfiye) denilen bir iskele vardır. Oradaki kahvede, Hükümet tarafından aranılan maznunlar ve saire oturuyor. Orada jandarma ve saire de oturuyor. Erbabı ceraim gelip geçiyor. Bir kısmı yakalanamıyor. Bir kısmı da yakalanmıyor. Bunun birçok esbabı var. Açık olarak söyleniyor. Kor-kaklık var. Halbuki oranın haleti ruhiyesini pekiyi tanınması lâzımgelen belediye reisinin ifadesine nazaran Hükümet buraya yetmiş beş jandarma vereceğine otuz beş jandarma efradı vermiş olsa ve bunların karnı doyurulsa yani, ala-

eak olduğu maaş mehmaemken maişetini temin ve ihtiyacatını tatmin etse; her halde burada asayişsizlik olamaz. Otuz beş kişinin elbette daha iyi bir şekilde karnı doyurulabilir. Ve bu suretle asayişsizlik katiyen olamaz» diyordu. İhtimal ki, bu ifade; bu noktai nazar o kazanın hususiyeti itibariyle böyle olabilir. İhtimal ki, böyle olmayacak mahaller de olabilir. Fakat bendeniz hiç zannetmiyorum ki, devairi aidesi her hangi bir mahalde iş yapmak için, o mahallin hususiyetine vâkıf adamlarla istişare ederek o mahallere göre bir tedbir ittihaz etmiş olsun... Halbuki bendenizce muvaffakiyetin en büyük sırrı buradadır. Biz şimdi bir kadro yapıyoruz, umumi bir teşkilât yapıyoruz. Bu kadro ve teşkilâtı aynıyle buraya, şuraya tatbik ediyoruz. Fakat mahallerin hususiyetini nazarı itibara almıyoruz. Belki her yere bu teşkilât tevafuk edemiyecektir. Ve belki de o kadro tevafuk edecektir. Fakat bence yapılacak en mühim mesele bilhassa bu jandarma meselesinden - jandarma müfettişleri var mı, yok mu? Bilmiyorum - her halde salâbi-yettar bir zat muhtelif mahalleri gezmeli, o mahallerin asayışı ile alâkadar ve ona vâkıf olac-larla görüşmeli. Onlarla istişareden hâsıl ettiği kanaate göre buraya gelip rapor vermeli. O rapor üzerine her mahal için böyle kadrolar filân yapılmalı. Bu şekilde kadro yapılırsa - şekil itibariyle - tasarruf olur. Ve icabeden mahallerin jandarma adedini artırmak suretiyle ve hattâ miktarını artırmasak bile kifayeti lâzimeyi nazir efrattan alır ve onların karnlarını doyurursak daha fazla iş görebiliriz. Şimdi 7 - 8 lira maaş ile bir jandarmamız geçineceğine bendeniz kaani değilim. 7 - 8 lira maaş ile sen asayışı muhafaza et demek bence bunun aksini ifa et demektir. Başka bir şey değildir. Efendim karnı doyan bir adam ekmeğini kaybetmemek için daima mütelyakkız davranır. Eğer bir iki de cezalanau görürse daha ziyade vazifesine dikkat eder. Binaenaleyh fazla para verebilecek miyiz? Fazla vermezsek netice hiçtir. Fayda hâsıl olmadıktan başka verilen paralar da hederdir. Maaşı alâhâliki kalsın, karnı doymasın, şu halde memlekette asayiş olur mu?

Sonra geçenlerde arz etmiştim. Biz burada biraz kıskanıyoruz. Bütçenin az para ile buraya geldiğine seviniyoruz. Bendeniz buna sevinmiyorum. Burada tasarruf, diğer bütçelerde fazla

fazla sarfiyat yapılır. Geçen de arz ettim ki, eskiya takibi için veya asayiş muhafaza için tahrik edilen askerî fırkaların sarfiyatı Müdafaa-i Milliye bütçesinden, yani bu milletin Hazinesinden çıkmıyor mu? Efendiler eğer jandarma kâfi derecede olsaydı, asker kendi vazifesiyle meşgul olur ve bu suretle işgal edilmezdi. Bu itibarla madem ki, nasıl olursa olsun bu masraf Müdafaa-i Milliye bütçesinden çıkıyor, o halde bu bütçeden alalım. Jandarma bütçesine verelim. Jandarmayı lüzumu derecesinde tensik edelim kendimizi aldatmıyalım. 84 bin lira tasarruf burada hiçtir. Bendenize bu tasarruf değildir. Diğer taraftaki bütçeye 84 bin lira yerine ihtimal ki, 250 bin lira vereceksiniz. İstatistik yapılarak jandarmaya verilen para, sonra jandarmanın asayiş muhafaza için kifayetsizliği itibariyle diğer kullanılan vesaitte sarf edilen para hesabedilmiş midir? Eğer hesabedilip de elde mutavassıt bir masraf cetveli bulunmuş olsaydı her halde zannederim ki, zaten sarf edilen bu parayı daha müsmir bir şekilde sarf edebilmek ve matlûbu hâsıl edebilmek için jandarma bütçesine ilâve Heyeti Muhtereme tereddütmiyecekti. Paramız yoktur diyoruz. Bir yerde çıkan asayişsizliği bastırmıyacak mıyız? Bastırmak zarureti olduğu halde para bulmak da zaruridir. Binaenaleyh parayı asayişle alâkadar olan jandarma sarf etmiyor da asker sarf ediyor, bundan da bir şey hâsıl oluyor ki, o da asker asıl vazifesini ifa edeceği mahalden gayri mahallerde kullanılıyor. Onun için bendeniz isterdim ki, Dahiliye Vekâleti, Müdafaa-i Milliye bütçesinden bu sene ve geçen sene emniyet ve asayiş için sarf edilen meblâğı tetkik etsin, ve her sene için vasatî bir miktar bulsun. Ve «Bu miktarı jandarma bütçesine ilâve ederseniz şöyle bir jandarma teşkilâtı yapacağım ve bu teşkilâtı yaptığım zaman fevkalâde ahval olmadığı takdirde asayiş için asker kullanmıyacağım.» desin.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Buna imkânı maddi yoktur.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — İmkânı maddi yoktur, kelimesini anlamıyorum. Veyahut bendeniz fikrimi anlatamıyorum. Bendenizin mâruzatım para meselesi üzerinedir. Askere para bulunup veriliyor. Buna imkânı maddi tasavvur olunuyor da askere verilecek paranın jandarmaya verilmesine neden imkânı maddi bulunmuyor? Bendeniz bunu anlamıyorum. Bi-

naenaleyh arkadaşlar bu olabilir ki, şu ahvali fevkalâde içerisinde düşünülememiştir. Bunu kabul ederim. Fakat, imkânı maddi yoktur, diye kesip atmaya kabul edemem. Çünkü mâruzatım gayet açıktır. Ortada sarf edilen bir para vardır. Ve bu para sarf olunuyor. İster öbürü sarf etsin, ister bu taraf sarf etsin. Bendeniz diyorum ki; sarf edilen bu para bir elden sarf edilsin. Ve sarfı lâzım olan mahalden sarf edilsin de matlup hâsıl olsun. Hulâsai mâruzatım; vakit geçmemiştir. Şimdiden sonra da dairesi aidesi bu tetkikatı ifa edebilir. Jandarmasının tensikî için icabeden para hakkında eline bir mikyas geçirebilir. Hiç olmazsa bu mikyas itibariyle gelecek sene bunun üzerinden nasıl olursa olsun...

RAGIB B. (Kütahya) — Aman Ali Şükrü Bey, sakın Şûralar Kanunu aklıma gelmesin. Efendi, millet sana, «gölge olma» diyor ve senden böyle uzunboylu mütalâat beklemiyor.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim, Ragıb Bey biraderimizde bendenize - ne diyeyim hani şu pul toplıyanlar gibi - Şûralar Kanunu bir cinnet halini almış ve bunu takdir ederim. Bendeniz de aynı kanaatteyim.

RAGIB B. (Kütahya) — Şimdi bendeniz cinnetin kimde olduğunu söyleyeceğim.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Hayır tecenüm değil, fikrisabit. Ben meenun demedim. Fikrisabit demek istedim. O halde ben de meenunum, çünkü aynı kanaate ben de iştirak ediyorum. Efendim, Nevahi Kanunu ve ona müteferrik olan kanunlar bizim için lâzım olan kanunlardır. Fakat tabii herkes kendi kanaatinde serbesttir. Bugün tatbiki imkânı olmayan bir kanundur. (Var sadaları) Müsaade buyurun bu kanun zaten zannediyorum ki benim söylediğim zamana kadar çıkamıyacaktır. Eğer biz henüz çıkmamış bir kanun üzerinde bugün bütçeyi müzakere ederken şöyle yaparız, böyle yaparız dersek lüzumundan fazla söz söylemiş oluruz. İnşallah o kanun çıkar. Memleketin taksimatı mülkiyesi ona göre fen dairesinde yapılır ki, bunun fen dairesinde yapılabilmesi için haritasına iki senelik bir zaman ister. Sultan Mahmud devrinde yapılan bugünkü teşkilâtı mülkiye gibi yine sellemehüsselâm ve gayrifennî bir şekilde memlekette taksimat yapacak isek onu anlamam. Fakat fennî bir şekilde iktisadi ve daha amelî bir şekil düşünerek bir ha-

rita yapmak için lâakal iki sene lâzımdır. Malûmya biz bir yangın yerinin haritasını iki sene yapamıyoruz. Koca bir memleketin haritası yapılacak. Ondan sonra bu kanun tatbik olunacak. İnşallah daha az bir zamanda olur. Bendeniz olanca kuvvetimle bunu temenni ederim. Bu mesele bahsi âhar; inşallah bu kanun gelecek seneye kadar yapılırsa o vakit düşünürüz. Fakat gelecek sene kabul edilmesi ihtimaline karşı benim arz edeceğim şudur : Aynı ellere memleketin asayışı için sarf edilen para verilsin. Ve bu işe mahsus olan teşkilât ikmal edilsin. Ve vazifesini hakkıyla istimal etsin. Bununla alâkadar olmıyan devair bu işlerle iştigal etmesin, temennim budur.

Sonra, diğer bir temenni de, muhtelif mahallerde tetkikat icra olunsun. Oraların ahvali ruhiyelerine vâkıf kimselerle istişare edilsin. Ve orada yapılacak jandarma teşkilâtının kadrosu, alınan bu fikir üzerine yapılsın. Bunun için söylemiş olduğum fikri tekrar etmiyorum. Bu tarzda yapılacak olursa zannediyorum ki şu bütçedeki miktar da biraz tenakus edecektir. Ve bu tenakustan hâsıl olacak tasarruf mevcutlara verilmek suretiyle daha fazla ikdar edilmiş olacaktır. Jandarma neferinin karnı doyacak olursa elbette vazifesini bugünden daha iyi yapacaktır. Yoksa karnını doyurmazsak halka kendini ve atını doyurtmak için zulüm yapacaktır.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim, bendeniz ufak bir şey söyleyeceğim. Bendeniz Şükrü Beyin maaş hakkındaki beyanatına karşı cevap vermek isterim. Encümende biz de bu maaş meselesini hakikaten çok noksan bulduk. Fakat jandarma efradına birer lira zım verirsek (273 363) lira gidiyor. Halbuki bu hiçbir şeydir. Fakat beşer lira zammedilirse (1 366 000) lira olmak lâzımgelir. Bütçenin buna müsaadesini görmedik. (Gürültüler)

MUSTAFA B. (Tokad) — Kundura boyacı sı da bugün altmış lira kazanıyor.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Biz daima sureti zâhirede masarifi düşünürken maddi masrafı düşünürüz. Asayışsizlik yüzünden memleketin istihsalâtından edilen zararı da hesabetmek lâzımgelir zannederim. Zaman gelir ki, asayışsizlikten bir adam koyununu rayetmek için dışarı-

ya bile çıkamaz olur. Ve tarlasının mahsulünü kaldıramıyacak bir hale gelir. Binaenaleyh o mahsulün tarlada çürümesinden memleket için hâsıl olacak zararı hesabedecek olursanız bu da heder değildir.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Bir kararınız var, o da jandarma ile polisi birleştirmek üzere gelecek sene bu esas üzerinde tetkikat yapmak için bir karardır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Ne gelecek sene? Gelecek sene değil bir hafta sonra.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Bu kararın müzakeresinde tabii bütçe başka şekil alacaktır.

HAMDİ B. (Gene) — Jandarma polisten fazla iş görüyor. Onlara her halde fazla maaş verilmek lâzımgelir.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Bu tahîf muvakkat bir şekildir Beyefendi.

REİS — Buyurun Hüseyin Avni Bey.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim Jandarma bütçesi dolayısıyla refikî muhterememiz Kütahya Mebusu Ragıb Beyin buyurdıkları doğrudur. (İşitemiyoruz sadaları) Bağıracağım efendim. (Handeler) Efendim bizde jandarma cidden en çok çalışıp en az maaş alan kısındır.

HAMDİ B. (Gene) — Hükümetin kolu kanadı jandarmadır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Efendiler, yarım saat bir jandarma karakolunda oturacak olursanız baş döndürecek bir hal görürsünüz. Asker firarisi, tekâlifi millîye takibi, vazaffi mülkiye takibi, şakî takibi, adliye vazaifi, mülkiye vazaifi, bir karakolda yirmi nefer bulunursa ve bulunması lâzımgeliyorsa bu vazaif dolayısıyla karakolda bunlardan nöbetçi bile kalmaz. Bir köyde yarım saat oturunuz. Günde on defa jandarma gelir, araba lâzım, Ahmed firar etmiştir, ve saire olmuştur gibi... Bunlara ağır ve azîm bir vazife tevdi etmişiz ve zannediyorum ki, bütün devair olamıyacak bir işi bile üzerinden atmak için jandarmaya yüklüyor, jandarmann vazifesi bu kadar çoktur, jandarma çok meşguldür. Diğer taraftan biz harbin bu şekle münkalibolacağını ve memlekette böyle pahalılık olacağını tabii düşünmemiştik. Gittikçe ucuzluk olacaktır diyorduk. Halkımız da misafirperver olmak dolayısıyla jandarmaya ayrıca yemek yedirmek boynunun borcu olduğuna imâmı vardır.

NECİB B. (Ertuğrul) — Yok, onu kaldırmak lâzım.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — O kalkmaz. Şimdi arz edeyim de bakınız, Hükümetin satvet ve şevketini taşıyan bir jandarma zavallı köye giderken hangi ağanın konağına ineyim? Kim benim hayvanımı doyuracak ve bana yemek yedirecek? Diye düşünür. Efendiler, siz Jandarma olunuz ve misafir olacağınız evi düşününüz. O misafir olduğunuz evin firari öğünü götürmek ihtiyacını düşününüz, jandarmalarda öyle ince bir politika var ki, zavallılar hangi maharetle vazifesini yapsın. Yani vazifesini ifa etmezse başında bulunan âmiri, kumandanı onu tecziye eder. Vazifesini ifa ederse köylüye şahsi minnettarlığı var, efendiler Hükümetin satvetini taşıyan jandarma her şeyden müstağni olarak gidecektir ve her zaman hürmetkâr olacaktır.

ŞEVKİ B. (İçel) — Şahsi minnettarlığı izal ediniz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Şahsi minnettarlık Hükümetin şevketini taşıyan bir jandarmanın, köylünün evinde kendi kesesinden yemesi lâzımgelirken boş kese olmasından ağaya minnettar olarak yemek yemesidir, bu kadarla anlarsınız Şevki Bey. Bunun çarei hali nedir? Efendiler, biz görüyoruz ki, hiçbir teşkilâtımız ahvâl ile mütenasip değildir. Jandarma da bu cümledendir. Jandarma şeklen, iktisaden daha müterakki milletlerin şekline benzetilmiş, fakat efendiler bir jandarma salâhiyetini haiz olan insanın her şeyden ne kadar müstağni olacağını da düşünmek lâzım. Bizim jandarma hiçbir şeyden müstağni değil ve vazifesi o nispette ağır ve naziktir. İşte teşkilâtı esasiye ile jandarma, birçok müteferrik vazai üzerine alacaktır. Yani jandarma asıl vazifesiyle iştigale mekân ve zaman bulamıyor. Jandarma bu memleketin asayiş kudretidir. Toplu bir halde emre intizar eder. Şimdi şaki de bu kudreti göz önüne alır ve ona göre dağa çıkar. Bir adam şakaveti göze alma ve dağa çıkınca hesap eder ki: Jandarmanın bir müfrezesi üzerine gidinceye kadar on beş gün geçer. Halbuki jandarma böyle toplu muntazam kıtada her karakolda yirmi - otuz kadar olduğu vakit zannetmem ki, şaki yerinden kimidasın. Çünkü jandarma etrafı ihata edecektir.

Jandarmanın mânası budur. Yoksa tahsildar jandarma, mübaşir jandarma, asker toplama memuru jandarma, tekâlifi milliyeyi tahsile jandarma, firari takibine memur jandarma, jandarmaların işi nâmütenahi. Şimdi halk da bakıyor ki, siz ne dersiniz deyin, köylü zeki olması itibariyle jandarmanın cebinde kaç kuruş olduğunu tahkik eder, paralı mıdır, parasız mıdır? Mutlaka parasızdır. Köylünün ilk işi ona akşam üzeri hemen yatacak yer hazırlamak olur ve köylünün bu suretle fikir beslemesi doğru değildir. Acaba bu hata kimindir? Köylünün müdürü? Onlar verse biz vermez miyiz? Hayır efendiler, köylünün verdiği parayı hüsnü suretle istimal edip mahalline sarf etmekte ve taksimatta hata ediyoruz ve taksimatımızda yanlışlık yapıyoruz. Yani bizim köylümüzün verdiğini hiçbir köylü vermiyor. Köylü ile temasta bulunan jandarmada köylü bir şey göremiyor. Jandarmaya o zavallı bakıyor. Yani verdiğinin nereye gittiğini bilemiyor. Biz taksimatımızda gayet yanlış yapıyoruz. Bu öyle bir derttir ki bir, iki, üç asrın derdi ki, sebebi daima taklit, daima taklittir. Başkalarinkine benzetilmiş ve kudretimizin fevkinde teşkilâtlara girişmişiz, bunların içinde âdeta boğulmuş kalmışız. İşte Hükümetin üzerinden bu yükü kaldıracak istikbalde beklediğimiz Teşkilâtı Esasiye Kanununun tatabikidir. Bu ne yapacak? Evet, Teşkilâtı Esasiye Kanunu, jandarma vazifesinin kısmı mühimmini üzerine alacak. Bununla ne yapacak tabii. Köylü yine jandarma istihdam edecek, her köyde üç jandarma olacak ve o köyün vazifesini üzerine alacak. Diğer jandarma kuvveti talim ve terbiyede daha ziyade maharet gösterecek, eğer böyle olmazsa üzerinde Devletin kuvvei müsellâhası ve müteferrik vazai bulunan jandarmayı, Jandarma Mektebi açtığımız halde, okutamayacağız, zavallı oturmaya vakit bulamıyor ki, mektepte okusun. Salâhaddin Beyin buyurdukları âti için bir kadro ve bir projedir. Bugün jandarma yoktur. Hattâ istikbale emin olarak gittiğimize kail olan Salâhaddin Bey biraderimizin buyurdukları veçhile biraz terakki varsa o da sönüyor. Bir müddet sonra zannediyorum ki, bu fikir bile kalmıyacaktır. Binaenaleyh kıymettar zamanlarımızı zayi etmiyelim. Muvakkat telâkki etmek mecburiyetinde bulunduğumuz şu bütçeler hakkında uzun münakaşat icrasından sarfınazar edelim. Tûbâ ağacı gibidir. Ne yaparsanız yapı-

niz. Temeli çürüktür, ihtiyacımıza muvafık değildir, yanlışır. Bu temeli tashih etmek lâzımdır, yoksa esaslı bir şey yapmak imkân haricindedir. Yalnız yapacağımız bir şey vardır. O da Nevahi Kanununu, Teşkilâtı Esasiye Kanununu bir an evvel çıkarmaktır. O zaman esaslı bir bütçe yapmak imkânı ihzar etmiş oluruz. Binaenaleyh müzakereye hitam verelim. Müzakere bence kâfidir.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Muhterem Refikimiz Ali Şükrü Bey biraderimizin jandarma zâbitaniyle memurini mülkiye arasında elyevm mevcudolan birçok münasebata dair mütaalâtını dinledim. Filvâkı bu mahazir evvelce mevcut idi. Çünkü jandarma o zaman Harbiye Nezaretine merbut idi. Jandarma dairesine Harbiye Nezareti emir veriyordu. O zaman jandarma kumandanları bu daireden emir alıyorlardı. Halbuki bugün tamamiyle İdarei Umumiyyei Vilâyat Kanunu ahkâmı caridir ve bugün asayişten mesul olan, mahallin mülkiye memurlarıdır ve jandarma doğrudan doğruya mülkiye memurunun tahtı emrindedir. Yalnız mülkiye memurunun vereceği emri ifa ile mükelleftir, kendiliğinden hiçbir harekette bulunamaz. Jandarma zâbiti Umum Jandarma Kumandanlığından inzibat ve asayişe mütaallik hiçbir emir alamaz. Umum Jandarma Kumandanlığı malûmuâliniz doğrudan doğruya Dahiliye Vekâletine merbut bir müdüriyeti umumiyedir. Jandarma dairesi jandarma zâbitanına yalnız nizamâtı askeriye, meslekî bâzı teferruata dair tebliğatda bulunabilir. Yoksa asayiş ve diarei memlekete aidolan bilcümle tebliğat Dahiliye Vekâletinden mülkiye memuruna tebliğ olunur ve oranın mülkiye memurları da jandarma zâbitlerini, mahallin göstereceği ihtiyacata göre, tanzif eder. Bugün mevcudolan münasabat mâkul ve ihtiyacata muvafık bir şekildedir. Buyurdukları mahzur mündefi olmuştur. Binaenaleyh Ali Şükrü Beyin ifadelerini eski zamana ait mütalâa olmak üzere telâkki ederim.

Efradın bâzılarının iltimasla jandarmaya alındığını ve bunun önünü almak için ne gibi tedabir düşünüldüğünü sordular. İltimasın önünü almak için düşündüğümüz tedbir, esnan erbabından olmyan efrattan jandarma kaydetmektir. Çünkü esnanı askeriye dâhil efradın

cepheden ziyade buldukları mahallerde ifayı vazife etmek ve jandarmaya kayıt olunmak için muhtelif vasıtalara müracaat etmeleri tabiidir. Binaenaleyh 316 tevellütlü efradın - ki bugün jandarmanın mühim bir kısmını teşkil ediyor - jandarmaya tefriki için vaktiyle vukubulan müracaatımız Müdafaa-i Milliye Vekâletince kabul ve bu yolda tebligat ifa edildiği halde bunları henüz hemsinleri silâh altına celbedilmemiş olduğu için, güçhal ile ve teşvik terqip ile jandarmaya alabildik. Yoksa o zaman iltimas vâkı olmamıştır. Fakat hemsinleri orduda bulunan efrattan alınacak olursa o zaman buyurdukları mahzur varit olabilir. Taaddüt ve tekerür eder, ona diyeceğim yok.

Askerin asayışı muhafaza etmek hususunda yaptığı müzaheret fevkalâde büyüktür. Bu müzaheretten istigña hâsıl etmek, bugünkü jandarma meveudiyle kabil değildir. Temenni ederim ki ileride askerin muavenetinden istigña hâsıl olsun. Fakat şimdi istigña edemeyiz. Yalnız bir noktayı ileri sürdüler. O da «madem ki asker asayiş hususunda bize yardım ediyor ve asker için bu kadar masraf yapıyor, bu masrafı jandarma bütçesine ilâve edelim. Yani Müdafaa-i Milliye bütçesinden alalım Jandarma bütçesine verelim. Bu suretle hem jandarmayı takviye ve hemde ıslah edelim...» Bu, sureti zâhirede gayet hoş ve muğfil bir nazariye olarak görülürse de biraz tetkik edilirse görülür ki, meselâ Müdafaa-i Milliye bütçesinden 5 milyon liralık bir meblâğı jandarma bütçesine ilâve edecek olursak, Müdafaa-i Milliye bütçesinde 5 milyon liraya mukabil olan cüzütamları da ilga etmek lâzımgelir. Bilfarz Şark Cephesini alalım. Orada faraza aşair arasında vukubulan bâzı ihtilâflarda askerin muavenetine ihtiyaç hâsıl olur. Eğer o askeri jandarmaya tahvil edecek olursak ki, askerin vazifesi hudutları, tehlikei hariciyeye karşı Anavatanımızı muhafaza etmekten ibarettir ve bunun içindir ki bir kadrosu, bir teşkilâtı vardır, o teşkilâttan kısmı mühimmini ilga etmek lâzımgelir. Yarın hudutlarımız düşman taarruzuna mâruz kaldığı zaman jandarmayı ki dâhilde münkasemdir, asayişle mükelleftir ve onun müteaddit vazâifi vardır, alıpta hudutlara sevk edemeyiz.

Binaenaleyh esasen bir tehlikei hariciyeye karşı vatani müdafaa etmek vazifesiyle muvazaf olan askerlerimiz hazeri zamanlarda boş

durmaktansa lüzum ve icabolduğu zamanlarda jandarmaya müzaheret, muavenet eder ve bu suretle asayiş muhafaza eder. Yoksa jandarmaya mürettibolan vazifeyi askere verirsek o zaman askerin sırf kendi vazifesi olan işleri kime yaptıracağız?

Binaenaleyh hakikatte bu kabîl değildir. Kadroların mahallerinden alınan malûmat üzerine ve ahvali mahalliyeye vâkıf zevatın mütalâaları alınarak tertip ve tanzim edilmesi mütalâası doğrudur ve biz de ekseriyetle mahallerine yazıyoruz ve onların gösterdikleri lüzum ve ihtiyaç üzerine kadroları teribediyoruz. Fakat ekser mahaller, bizim vereceğimiz efrattan çok fazla istemektedirler ki, bu suretle ileri sürdükleri ihtiyacın ancak bir kısmını tatmin edebiliyoruz. Fakat her halde mahallerine, onların mütalâalarına müracaat ediyoruz ve mütalâatın heyeti umumiyesi üzerine kuvvei umumiyesimizi taksim ve tevzi ediyoruz.

Jandarmaların maaşına zam ıcrası hususuna itiraz edecek her halde bendeniz değilim. Bunu maassükran kabul ederim. Yalnız şu ciheti söylemek isterim ki, bu zam meselesi bütçede bir rakam suretinde kalmamalıdır. Bu zam meselesi varidatın tezyidi ve Varidat kanunlarının tanzimiyle olacaktır ve olmalıdır. Çünkü yalnız bütçede rakam olarak kalacak olursa zannederim ki, mevcudolan maaşın verilmemesi şekil ve suretine girecektir ki, bundan da bir faide hâsıl olmayacaktır. Eğer muntazaman maaş verilecek olursa şimdiki maaşlar muntazaman tediye edilirse bir dereceye kadar büyük bir salâh hâsıl olacaktır. Eğer zam yapılırsa bihakkın muntazam vermek suretiyle yapılmak lâzımdır. Aksi takdirde kâğıt üzerinde kalmaktan kurtulamaz ve bundan bir mâna çıkmaz.

Hüseyin Avni Bey biraderimizin gayet mutedil olarak jandarma hakkında irad buyurdıkları mütalâalarına fevkalâde teşekkür ederim. Kendilerinin bu kadar mutedil sözlerine alışmamış olduğum için kendilerine arzı şükran ederim. (Handeler) efendiler, bugün arz ettiğimiz jandarma bütçesi ki, geçen seneki jandarmamızın kuvvetini tenkis değil bilâkis tezyidetmek ve ıslahat hususunda mektepler ve saire hususunda yine mühim bir tarakki hâsıl etmek ve süvari efradının yem ve tayı-

natını da nazarı dikkate alacak bir şekilde tezyidetmek suretiyle hâsıl olan bu şekil ki, husulüne Muhterem Mersin Mebusu Salâhaddin Bey biraderimizin fevkalâde mesaisi ve ikdamatı masruf olmuştur. Binaenaleyh bundan dolayı alenen kendisine beyanı teşekkür etmeyi bir vazife addederim. Bugünkü bütçemiz bu şerait altında yapılacak olan bütçelerin en iyisi olduğu itikadındayım. Bu bütçemiz tatbik olunduğu takdirde açılacak olan mektepler sayesinde talim ve terbiye görmüş olan efradın adedini tezyidedeceği gibi Müdafaai Milliye Vekâletiyle aramızda hâsıl olacak itilâf üzerine maaş tezyidinde de imkân hâsıl olacak ve bu suretle Müdafaai Milliye bütçesinden de tenzile imkân hâsıl olacaktır.

Diğer teferruat hakkında muhterem refikimiz Salâhaddin Bey izahat ve tafsilât arz etmiştir. Bunların tekrarını zait addederim. Binaenaleyh bütçenin tasdikini teklif ve rica eylerim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey, bendeniz kifayet aleyhinde söyleyeceğim, söz sıram geldiğinde mütalâamı arz edeceğim.

REİS — Efendiler sözleriniz mahfuzdur.

SÜLEYMAN SUDÎ B. (Bayezid) — Buyurursunuz ki, jandarmalar memurini mülkiyeye tâbidir. Bendeniz dairei intihabiyeme gittiğim zaman Sivas'tan memleketime kadar birçok kaymakamlarla görüşüm, birçok jandarma efrad ve zâbitandan müştekidirler. Umum Jandarma Kumandanlığına müracaat edilecek, ondan emir alınacak, sonra azil edebileceğiz, yoksa âzil ve tebdil edemeyiz diyorlar. Bu yolda bir tebligat var mıdır?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim jandarmaların ve zâbitlerinin tebdili, kaldırılması, terfihi Dahiliye Vekâletine merbuttur. Bir müdüriyeti umumiyeye mevzûdur. Binaenaleyh Dahiliye Vekâletine aittir. Bu salâhiyet Umum Jandarma Kumandanlığına verilmemiştir. Binaenaleyh mülkiye memurları jandarma zâbitlerinden şikâyet etmişlerse ve hâkim bir vaziyet alamamışlarsa o kendi acizleridir. Sonra diğer bir meseleyi arz etmek isterim ki, jandarma zabıtları memurini Devletten farklı değildirler. Hiçbir zaman kaymakamın hoşuna gitmedi diye azil ve tebdil olunamaz. Elbette esbabı idariye ve esbabı kanuniye aranmak lâzımdır. Bu esbabı kanuniye ve idariyeden hiçbi-

risini mülkiye memurları irae edemezlerse elbette onların keyif ve arzularına tâbi olmak için de jandarma zâbitleri tebdil olunamaz.

NECİB B. (Ertuğrul) — Bendeniz de soracağım. Vazife itibariyle memurini mülkiyenin kuvvei teyidiyesi nedir? Jandarmanın memurini mülkiyeden korkusu lâzımdır. Tecziye salâhiyattar mıdır? Meselâ, jandarma zâbitini tecziye ettiremezse memurini mülkiye nasıl ifayı vazife edebilir? Tecziye hususunda jandarma zâbitini kaymakam ve mutasarrıf mesul tutabilir mi?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) Nizama riayeten tecziye yapılır.

NECİB B. (Devamla) — O da meslek itibariyle tabîi tutar.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Yok tutamaz, kendisi sual sorabilir.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Fiilî tarzı cereyan budur.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Bihakkın vazifesine vaziyet etmiş olan bir mülkiye memuru jandarmayı pek güzel idare eder. Bir mâniikanuni yoktur. (Müzakere kâfidir, sedaları)

RAGİB B. (Kütahya) — Müsaade buyurun, Ali Şükrü Bey biraderimize cevap vereceğim.

REİS — Yalnız ona cevap verin.

RAGİB B. (Kütahya) — Malûmuâliniz ben deniz burada hikmeti vücudumuzu iki şeye medyunum. Biri dâvayı bitirmek, birisi de halkın ve memleketin ihtiyacatını tatmin edecek, refah ve saadetini temin edecek kanunu tanzim etmektir. Birincisi önümüzde; ikincisi de iki sene evvel Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile halledilmiştir. Teşkilâtı Esasiye Kanununun Meclisi Âli iki sene evvel kabul ettiği halde benim bunu zaman zaman istilzam edişimi Teşkilâtı Esasiye Kanununa teferru eden kavanini biraz fazlaca istilzam ettiğimden dolayı refiki muhterem Ali Şükrü Bey beni cinnetle itham etti.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — (İdée - fic) dedim. Fikrisabit mukabili olarak söyledim.

RAGİB B. (Devamla) — Ali Şükrü Bey gibi mücahadei istiklâl yolunda kıymetli bir arkadaşımı aynı şeyle itham etmek derekesine düşmekten çok âliyim. Fakat çok istirham ederim kendilerine muhilli haysiyet dahi olsa, ve

memleketin saadet ve selâmeti bu noktada olduğundan madem ki, Meclisi Âli iki sene evvel karar vermiştir, bu kararın ahkâmına tevessül edilerek memleketi kurtarmalıdır. Memleket bazen benim gibi mecnunların ufak bir delâletiyle kurtulmak imkânına nail olur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim kifayet takriri reye konmazdan evvel aleyhinde söz söylenir.

REİS — Efendim, kifayeti müzakere hakkında takrirler var. (Kâfi, sesleri)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim bendeniz nizamnâmenin verdiği haktan bahsedemiyorum.

REİS — Söz vereceğim efendim. (Kâfi, kâfi, sedaları) Bu bapdaki takrirleri okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Jandarma bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında iera edilen müzakerenin kifayetine mebnî fasılların müzakeresine geçilmesini teklif eylerim.

Gazianteb

Kılıç Ali

Riyaseti Celileye

Jandarma bütçesinin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakerenin kifayetiyle fusulî mahsusasına geçilmesi lüzumunu teklif eylerim.

12 Haziran 1338

Gene Mebusu

Hamdi

REİS — Efendim kifayeti müzakerenin aleyhinde Süleyman Sırrı Reye söz veriyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, malûmuâliniz bütçe müzakeresi sual ve istizahın en vâsi bir zeminidir. Memleketin hayatına taallûk eden bir bütçe müzakere edilirken, (müzakere kâfidir) demek doğru değildir. Söz almış pek çok arkadaşlarımız vardır. İhtimal ki, birçok arkadaşların mütalâasından istifade etmek kabildir. Bunun için arkadaşlarımızın mütalâası ikmal edilmelidir. Böyle mütalâalar ikmal edilmeden kifayet takriri vermek muafık değildir, müzakere kâfi değildir. (Reis Bey kâfidir, reye vaz'ediniz, sadaları)

REİS — Daha sekiz kadar zevat söz almıştır, söylememişlerdir. Kifayeti müzakere hakkında da takrirler vardır. (Kâfi, sesleri) Bina-

enaleyh kifayeti müzakereyi reyi âlinize vaz-
ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el
kaldırın. Ekseriyeti üzime ile kabul edilmiştir.
Efendim.

On dakika teneffüs etmek üzere celseyi ta-
til ediyorum.

Hitamı celse; saat : 4,00

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,10

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTİP : Hakkı Bey (Van)

REİS — Efendim, celse küşadedildi.

194 ncü fasıl okunacak :

F.	M.	Nev'i muhassasat	1337 Encüme- ninin tenkiha- tiyle 1338 se- nesi Birinci	1337 Muvazenei Avans Kanu- Maliye En- nunun tadi- menince ka- lâtına göre bul edilen tesbit edilen	Hükümetçe teklif edilen	Muvazenei Maliye En- cümenince teklif edilen
194		Birinci kısım				
		İdarî merkeziye maaşa.				
	1	Umum Jandarma Kumandanı	960	960	960	960
	2	Ümera ve zâbitan	3 940	3 940	3 940	3 940
	3	Müstahdemini müteferrika ve hademe	2 208	2 208	2 208	2 208
		* 194 ncü fasılın yekûnu	7 108	7 108	7 108	7 108

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri)
MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZ-
BATA MUHARRİRİ ALİ CENANİ B. (Gazi-
anteb) — Maddeler arasında bir yanlışlık var-
dır. Fasıl yekûnu doğrudur. Fakat 2 nei madde
3 840 olacaktır. Matbaada bir sehiv olacak ga-
liba.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — İkinci mad-
dede mi?

ALİ CANANİ B. (Gazianteb) — Fasılın
ikinci ve üçüncü maddelerinden birisi 3 840 ola-
cak ve üçüncü madde de 2208 olacaktır. (İşitil-
miyor, sesleri)

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim,
bir maddedeki yüz diğer maddeye zammedilmiş-
tir. Yine fasılın yekûnu aynıdır.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Birinci madde-
ye dair izahat isterim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim,
1337 senesinde encümenin mukarreratında bu
maaş bu suretle tahsis edilmiştir. Biz de bunu
halen bu veçhile ipka ettik.

Sebebini arz edeyim, müdiriyeti umumiye
rütbeye değil makama maliktir. Bu da rütbe
maaşı değildir, makam maaşıdır. Jandarma

Umum Kumandanı bilûmum jandarmaların umumi surette hidematının tanzimi ve talim ve terbiyesiyle mükellef olan bir müdiri umumi bir müfettişi umumi gibi bir kumandanı umumidir. Binaenaleyh buna bir makam maaşı tahsis edilmiştir. Bu maaş şahsi değil, makam maaşıdır. Bu 80 lira olarak takdir edilmiştir. Sair müdiri umumiler gibi buna da makam maaşı tahsis olunmuştur. Ve bir iki bine yakın zâbiti olan bir heyeti idaredir ve memlekette asayiş ve inzabın teminini mütekeffil Dahiliye Vekilinden sonra bir makamı idaredir. Gerek biz ve gerek bizden evvelki geçen seneki encümen bu makama bu maaşı muvafık gördü. Biz de bu seneki bütçede bu miktarı münasip gördük ve bunu kabul ettik. İsterseniz kabul edin, isterseniz etmeyin. (Müdafaai Milliye Vekâleti makam maaşatı nasıldır? sesleri)

Bu noktada zatiâtileri haklısınız. Müdafaai Milliye Vekâleti devairi mesulesinin deruhde ettikleri vazaiife karşı Heyeti Celileye arz ettiğimiz ufak bir şeyi Heyeti Aliye kabul etmemiştir. Bunu her zaman bendeniz burada söylerim.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Cephede ifayı vazife eden bir kolordu kumandanı ile burada bulunan Umum Jandarma Kumandanının mesuliyeti müsavi midir?

KADRİ B. (Diyarbakir) — Umum Jandarma Kumandanının mesuliyeti daha fazladır.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Cephedeki kumandanı daha ağır mesuliyeti var mıdır?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, Encümeninizin geçen sene kabul ettiği esası bu sene burada Heyeti Aliyenize arz ettim. Maadası Heyeti Celilenin takdirine mütaallik bir meseledir.

TAHSİN B. (Aydın) — Salâhaddin Beyefendi, ordu kumandanları ne kadar maaş alıyorlar?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Kütbesine göredir. Yani bir mebus maaşının fevkünde bir maaş değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, Umum Kumandanlık için maaş seksen lira olarak kabul edilmiş, bu sene de encümen ipka etmiştir. Malûmuâliniz Jandarma Umum Kumandanlığı, maiyetinde birçok zâbitan bulunan ve sonra adli, mülki birçok vazaiifi gören bir makamdır. Bu ne Dahiliye Vekâleti Müsteşarlığına, ve ne de bir kaleme üç efendinin yazdığı şeyi ne suretle yazdığına nezaret eden müdiri umumilere benzemez. Bu mühim bir vazife, mühim bir makamdır. Alehusus bir hakkı mükteseptir. Size bugün (100) lira yapın diye teklif etmiyoruz ki, bunu reddedesiniz. Evvelce kabul edilmiş bir bütçeye göre sarf edilmiş. Şimdi bunun kesilmesi muvafıkı adalet değildir.

REİS — Efendim, başka söz alan yok! Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kâfi görülmüştür.

194 neü faslın yekûnunu 7 108 lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın. 194 neü fasıl 7 108 lira olarak kabul edilmiştir.

1337 Encümeninin tenkihiyetiyle 1338 se-

F.	M.	Nev'i muhassasat	1337 Muvazenei Maliye Encümenince kabul edilen	1337 nesi Birinci Avans Kanununun tadilatına göre tesbit edilen	Hükümetçe teklif edilen	Muvazenei Maliye Encümenince teklif edilen
195		Masarif				
	1	Tenvir ve teshin	400	400	400	400
	2	Kırtasiye ve evrakı matbu	200	200	200	200
	3	Meremmet	75	75	75	75
	4	Mefruşat ve telefon	200	200	200	100
	5	Harcırah	1 000	1 000	1 000	750
		195 neü faslın yekûnu	1 875	1 875	1 875	1 525

REİS — 195 nci fasıl hakkında söz istiyen var mı? (Hayır, sadaları) 195 nci fasılın yekûnu olan 1 525 lirayı kabul edip 196 nci fasla geç-

meyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. 195 nci fasıl 1 525 lira olarak kabul edilmiştir.

1338 senesi için

F.	M.	Nev'i muhassasat	1337 Encümenin tenkihiyle 1338 senesi Birinci	1337 Muvazenei Maliye Encümenince kabul edilen	Avans Kanununun tâdilatına göre tesbit edilen	Hükümetçe teklif edilen	Muvazenei Maliye Encümenince teklif edilen
196		İkinci kısım					
		Jandarma kıtaatı maaşatı					
	1	Ümera ve zâbitan	145 456	138 984	144 236	138 972	
	2	Efrat maaşatı	2 445 664	2 487 666	2 505 450	2 425 704	
		196 nci fasılın yekûnu	2 519 120	2 626 650	2 649 702	2 564 676	

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim, bu fasılda ümera ve zâbitanın maaşatı Hükümetçe teklif olunur. 144 236 lira olduğu halde encümen bunu 138 972 lira kabul etmiştir.

Bizim teklifimizle encümen arasındaki fark birinci sınıf jandarma alay kumandanlarına (35) lira ve ikinci sınıf jandarma kumandanlarına da (22) lira maaş teklif etmiştik. Encümen bunların maaşatından biraz tenzil etti. Bunun için bu fark hâsıl oldu biliyorsunuz.

Polis müdürleri ve sairleriyle hemayar olan jandarma alay kumandanlarının maaşlarını da aynı dereceye iblâğ etmek zarureti vardır. Meclisi Âliden rica ederim. Birinci sınıf jandarma kumandanlarına 35 lira ve ikinci sınıf jandarma kumandanlarına da 22 lira olmak üzere yekûnu umuminin (144 252) lira olarak kabulünü arz ve teklif ederim.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Efendim, zatîalınızdan altı ay evvel bir şey istirham etmiştim. Orduda 315 neşetli zâbitan binbaşı olduğu halde jandarmada 315 neşetli zâbitan yüzbaşı ve kıdemli yüzbaşı olarak duruyor. Malûmuâliniz her hizmet bir emele merbuttur. Jandarma zâbitanı da emsali veçhile terfi etmek ve tekaütlerinde refahı halle geçinmek emelindedirler. Bunun asayişe de, hidemata da

suitesiri olabilir. Taltif olunursa hü.nütesiri olabilir. Bunlara esasen vâdedilmişti. Şimdiye kadar ne yapıldı? Soruyorum.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Rütbe farkı maaşı veyahut başka suretle bir tedbirle telâfi edilecektir.

KADRİ B. (Devamla) — Şimdiye kadar bir tedbir yapılmadı. Buna dair bir şey görmedim. Bunu sual ediyorum.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim jandarma zâbitanının terfi, buyurduğunuz gibi orduda müstamdem olan zâbitandan geridir. Bunun da sebebi jandarma kadrosunun ordu kadrosuna nispetle pek dar olmasıdır. Orduda 321 neşetli zâbitana mukabil jandarmada 316 neşetli zâbitan terfi edebilmiş ve binbaşı olabilmişlerdir. Jandarma kadrosu gayet mahdud olduğu için kıdemlerine rağmen bu zâbitanı terfi ettiremiyoruz. Çünkü onu terfi ettirebilmek için ona mukabil bir hizmete ve bir yere tâyin etmek lâzımdır. Yalnız rütbe vermek kâfi değildir. Bir de o rütbeye ait bir mevki bulmak lâzımdır. Bütçemiz ve kadromuz dardır. Maatteessüf jandarma zâbitanına - pek haklı olarak buyurduğunuz gibi - bütçenin darlığından dolayı başka bir çare bulamıyoruz. Yalnız bulduğu-

muz bir çare, bâzı kere eski memuriyetlerinde kalmak üzere rütbelerini terfi ettiriyoruz. Fakat maaşlarını tezyidetmek için imkânı maddi yoktur. Çünkü bütçede ona muhassas tahsisat yoktur. Alay kumandanları ve tabur kumandanlıkları da mahdud oldukları için ancak ihtiyaç nispetinde terfi ettirebiliriz.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Şu halde jandarmasının hâlâ kabili istifade olmıyan teşkilâtından istifade edilerek, onlardan tenkihat icra edilip, fazla para kalanlara zammedilse, ahvalı umumiyyeye sâitesiri olan bu hal ortadan kaldırılsa daha muvafık olmaz mı? Meselâ depoların, bugün orduda bile ilbas itibarıyla elde fabrika ve sanayi bulunmadığı için faidesi yoktur. Bugün jandarmaya da hiçbir faidesi olmuyor. Jandarmada bu gibi fazla teşkilât ilga edilerek bundan bilistifade bu adamların hakkı verilse, hüsnüsuretle, iyi bir şeyle vazifeye sevk edilse daha iyi olmaz mı?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Jandarma zâbitanının geri kalması ve kendilerinin haklarında gösterdiğiniz alâkayı teşekkürle kabul ederim ve temin ederim ki, bunların daha ziyade mağdur kalmalarını ben-deniz de sureti katiyede arzu etmem. Fakat bunun izalesi ancak imkânı maddiye mütevakıftır ki, bu da kadro ile mümkündür. Bu imkânı bulduka mümkün olduğu kadar bu imkânsızlığı zâil etmeye çalışacağız.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Meclisi Âli burada beş baytarın ve on sivil doktorun terfii için bir kanun yaptığı halde memleketin asayişini ve bütün kavanini icrayesini tevdi ettiği jandarmaya bu hakkı lâıyk görmez ve bu hakkı vermezse nasıl olur da bu hususta tevzii adalet ettiği kaani olur, Meclisi Âli ve Dahiliye Vekâleti?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Meclisi Âli bu ciheti nazarı dikkate alır ve teşebbüsü âliniz veyahut vekâleti aidi-nin teşebbüsü üzerine bu hususta bir kanun tanzim edilip ve bu kanun da kabul edilirse o kanun muktazasınca mevcud olan mağduriyeti izale etmeye imkân hâsıl olur. Bu olmadığı takdirde mağduriyetin izalesi mütaassirdir.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Va'di âliniz vardı, bunlar için bir şey yapacaktınız.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Va'dimiz imkânla olur.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, Hükümetin teklifi ile encümenin teklifi arasında 5 280 lira kadar bir fark vardır. Hükümetin teklifinde kıtaat, ümera, zâbitan maaşı faslındaki cetvele bakacak olursanız birinci sınıf jandarma kumandanları ki, 14 tane, mevcuttur, bunların şehri maaşları 27 lira. Sonra birinci sınıf hesap memurlarıdır ki, bunların da 15 liradır, evvelce 19 lira idi. Geçen seneki encümeniniz bunu tenkis etmişti. İkinci sınıf hesap memurlarının maaşının on iki liraya iblâğı teklif ediliyordu ki, şu suretle beş bin lira kadar bir şey oluyordu.

Encümen; geçen sene bütçelerinde yapılmış olan tenkihatın üzerine yeni bir zam yapmaya birçok nikâtı nazara mebni kendisi karar vermedi. Mevcut maaş ve muhassasatla aynen Heyeti Celilenize takdim etti. Maahaza Heyeti Celile; bunların müstesna olan asayiş gibi nazik bir meselede istihdamlarını nazarı dikkate alır; yani münferit birer makam sahibi olduklarına nazaran zammı kabul ederse, tabii encümen bir şey diyemez. Encümen, yalnız hali ipka mahiyetini muhafaza etmiştir. Binaenaleyh bu fasla vukubulan zammıyat 6 bin veya 5 bin küsur lira zamdır ki, bu da arz ettiğim gibi üç kalem memurinin maaşatına 8; 4,2 lira zamdan ibarettir.

Gelelim ümera ve zâbitanın jandarmada tefeyyüz edememesi dolayısıyla Kadri Bey biraderimizin mütalâalarına; bu mütalâa gayet vârittir. Fakat bu mütalâa bugünkü hali istisnainin lir şekli gayritabiîsidir. Malûmu ihsanınız ordumuz büyük bir mikyasta, hali malimizle gayrimütenasip bir surette sırf icabı ahval dolayısıyla tevessü etmiştir. Teşkilât için bir hudut tutulmakla beraber bu huduttan ziyade meselâ daha az bir hadle iktifa kabil olabilir ki, belki bâzı icabatla geniş bir mikyasta tutulmuştur. Bu itibarla zâbitandan bâzılarının orduda daha büyük makamlara geçebilmesine imkân hâsıl olmuş ve birçokları ise bu vazifeleri vekâleter ifa etmiş ve muharebat gibi zamanlarda liyakatlerini ibras edenlere terfi devreleri açılmıştır. Binaenaleyh ordudaki terfiler muharebatın bir neticesi tabiiyesidir. Halbuki asayiş memleket dolayısıyla dâhilde bulunan jandarma zâbitanı bu suretle terfiden mahrum kalıyor. Mesele bir kere haktır. İkincisi; jandarma kadrosunun mahdud ve muayyen olduğudur. Bunun da esbabı, arz et-

tiğim gibi, kazalarda bulunduracağımız jandarma zâbitanını binbaşı yapamayız. Çünkü oradaki bölük teşkilâtıdır. Tabur kumandanı olmak için livada münhal olmalıdır. Memleketimizde liva 60 tanedir. Buna mukabil 67 zat bulunabilir ki, bunlar da yani kaymakam ve miralây olmasıyla mümkündür. Bunlar münhal olmayınca, bütçede yer olmayınca nereden artırabilsinler? Şu nikatı nazar dahi jandarmanın terfiine ıcrayı tesir eder.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Jandarma mı memleketi küçülttü?

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Hayır esbabı o değildir. Bakınız şimdi beyanatımdan ne netice çıkacaktır. Jandarma zâbitanının esbabı mezkûreden naşi daima Dahiliyeye merbut bulundurulması bundan sonra bizim için doğru bir yol değildir. Jandarmanın, askerî mahiyet ve sıfatını muhafaza etmek, gerek birçok noktadan, gerekse inzibat meselesinden dolayı, elzemdir. Fakat ifayı hizmet eden zabıta memurlarını livalarda, kazalarda ve sairede hüsnühizmetlerine göre birkaç senede ufak bir miktarda maaşlarını tezyit suretiyle taltif etmek mümkün ve kanuni bir meseledir. Bu yolda bir kanun teklif edilerek Heyeti Celilece kabul edilirse hüsnüsuretle ifayı vazife edenlere tahdidi müddet için bir maaş farkı verilir ve aynı zamanda terfi ve terakki etmeleri de bu suretle temin edilmiş olur. Bunların haricinde olarak daha büyük meratibe geçmek istiyen, malûmuâliniz, jandarmanın en büyük mertebesi müdüriyeti umumiyedir. Ceneral olmak arzu eden orduya geçer. Bendeniz bunun için diyorum ki; terfi hususunda daha büyük bir sahaya atılmayı arzu edenler için jandarmada saha vermenin imkânı yoktur. Bu zaruretlerdir.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Farkı maaş vadetmişlerdi; yapmadılar.

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Bey arkadaşımızın terfi hususundaki ifadelerine cevaben şunu arz edeyim; bu sene zarfında küçük rütbelerin berveçhi mâruz kadronun ademimüsaadesinden dolayı kâfi derecede feyiz görememesi doğrudur, fakat onlardan ve hattâ yalnız mülâzimievvel için 63, mülâzimisâni için 54 zat birer derece yukarıya terfi edebilmişlerdir. Bölük kumandanlarını ise maalesef terfi ettirmek mümkün olamamıştır. Sebebi de arz ettiğim gibi kad-

ronun dar kalmasıdır. Maahaza bunun yukarısında epeyce bir terfi vardır. Binbaşılardan terfi de durmakta olduğundan bu sınıfın terfihi meselesi ancak maaşata, müddeti hizmete nazaran ufak bir miktarda zam ile taltifdir ki, bu da bir kanunun tedvinine vâbestedir. İşin bu ciheti düşünülmalıdır.

ISMAIL SUBHİ B. (Burdur) — Arkadaşlar, bendeniz de 196 ne fashın birinci maddesi, yani ümera ve zâbitan maaşatı hakkında söz söylemek istiyorum. Hükümetin teklifi olan 144 252 liraya mukabil encümen 138 972 kabul etmiş ki, arada takriben beş bin lira kadar bir fark vardır. Salâhaddin Beyefendi beyan buyurdular, müfredat cetveline atfı nazar edilirse görülüyor ki, jandarma alay kumandanları için iki derece maaş kabul edilmiş, birisi 27 lira, diğeri de 22 lira, ki bunlar maaşı aslidir. Tahsisatı fevkalâdeleriyle birlikte takriben 62 lira kadar bir miktara baliğ oluyor. Halbuki eskiden 84 lira kadar bir miktara baliğ oluyordu. Geçen seneden beri bu miktar aşağı - yukarı 20 - 22 lira kadar tenezzül etmiştir. Halbuki hepimiz hatırlarsınız ki, bidayeti meşrutiyette kabul edilen bir kanun mucibince jandarma alay kumandanlarının maaşı, 3 000 - 3 500 kuruş olarak kabul edilmişti ve bu bir kanuna müstenitti. Bundan başka işin esbabı ruhiyesini de nazarı dikkate alırsanız Hükümetin teklifini kabul etmek lâzımgelir. O da şudur. Jandarma alay kumandanları ekseriyetle kıdemli ümeradır. Bunların içerisinde kıdemli kaymakamlar, miralaylar vardır. Bunların senelerden beri ifa ettikleri hizmetlerine mukabil terfihe ve ikdarlarına intizar ederken bir sene zarfında maaşlarından 22 lira tenzilât ıcrası muvafıkî mâdelet değildir zannedirim. Bundan başka nazarı dikkati âlinize arz ederim ki, vilâyet polis müdürlerinin maaşları takriben 3 000 kuruş kadar âzami miktara baliğ oluyor. Binaenaleyh bunlara nisbetle vazifeleri daha vâsi ve şehir dâhilinden başka tekmil vilâyete şâmil olan jandarma kumandanlarının onlardan daha maaş almaları doğru değildir. Sonra daha bir nokta var; jandarma kumandanları kıtaat ve karakolları teftişle mükelleftir. Bu seyahatleri esnasında fazla masarif ihtiyar ederler ve buna mecburdurlar. Bunları yapmadıkları takdirde kendilerinden matlup ve mültezem olan - bil-

hassa şu sırada - faaliyet görülemez. Binaenaleyh bendeniz Hükümetin teklifinin kabulü için bir takrir takdim ediyorum.

CAVİD B. (Kars) — Efendim, jandarma alay kumandanları - Ankara müstesna olmak üzere - Ankara'nın gayri yerlerde validen sonra en büyük memurlardır. (Değildir sesleri) Peki. En ziyâde memleketle alâkadar olan bu memurlar, yani jandarma alay kumandanları bu vazifede valilerin umuru inzabatiye ve idariyesinde en büyük âmil ve en büyük mesaiyi sarf edecek kimselerdir. Hizmetleri ordunun hizmeti derecesinde ağırdır. Rahatı azdır, binaenaleyh bu arkadaşların mesaieleri nispetinde de varidata malik olmaları lâzımdır.

Sonra, arkadaşlarımızın buyurduğu veçhile jandarmanın kadrosu vardır. Jandarma Umum Kumandanlığı jandarma sınıfı için en yüksek mevkidir ki, bir tanedir, jandarmalık ihtisastır, yalnız bir ordu zâbitliği gibi değildir. Bu vazifede ihtisas da lâzımdır, meleke de lâzımdır. Bu ihtisas ve meleke ile yetişen zâbitan ancak alay kumandanı olabileceklerdir. O halde güzide zâbitanı sınıfında ipka edebilmek için onların tahsisatını vakıa artırmak lâzımdır, aksi halde orduya nakledecekler, ordudan başka zâbit gelir, gelmez değil. Fakat o ihtisas ve o melekeye malik olur mu, olmaz mı? Bu cihet cayı teemmüldür. Burada bir de jandarma sınıfına geçmiş olan zâbitanın terfian ordu zâbitanından geri kalması meselesi vardır. Bendeniz bu hususta Selâhaddin Beyefendinin noktai nazarına iştirak ederim, bendeniz de aynı noktai nazarı arz edecektim. Müddeti hizmetle takyidedilen bir kanun olur. Meselâ şu kadar sene aynı meslekte hizmet etmiş olan bir jandarma kumandanına muayyen bir zam ilâve edilebilir. Rütbesi terfi edilemez. Eğer o daha fazla bir şey istiyorsa orduya geçsin efendim.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Arada bir taahhüdolduğunu unutmayınız, Hükümet senet almıştır.

CAVİD B. (Devamla) — Tabii efendim, bu hususta bir kanun teklif edilir ve o kanunu Meclisi Âli kabul ettikten sonra liyakat ve iktidarları hissedilen zâbitan beriki türlü terfi edilir. Bu suretle mağduriyetleri kısmen tazmin olunur.

Sonra, hesap memurlarının da maaşları geçen sene kesilmişken bu sene tezayüdetmiştir. Malûmuâliniz bu gibi şeyleri yapacak kimselelerin tahsisatları da müsaidolmak lâzımdır. Zira umuru hesabiye ancak bu sayede doğru dönebilir, doğru iş görebilirler ve müsait tahsisat alabilirse refah ile yaşarlar ve maiyet sıkıntısına düşmezlerse o mağduriyet daha ziyade telâfi edilir. Binaenaleyh encümen zamaimin aleyhinde olmadığından ve ancak yeniden zamaim teklif etmediğinden dolayı bunun tekrar kabulü cihetini Meclisi Âliye tevdi eylediğini beyan buyurmuştu. Binaenaleyh bir takrir verdim, Hükümetin teklifi veçhile ufak miktardan ibaret olan zamaimin kabul edilmesini ve bu arkadaşların daha hahişle takibata sevkini rica eylerim.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim bendeniz yalnız terfi meselesinde nazarı dikkatinizi celbedeceğim. Adaletsizlik, her yerde hangi vaziyet dâhilinde olursa olsun muvafık ve caiz değildir. Şimdi aynı mektepte aynı tahsili görmüş bir efendi arkadaşlarıyla beraber zâbit çıkar. Muhtelif vazifte bulunur. Ordu da, jandarma da yine bu milletin muhtelif şubatu idariyesidir. Birisi 315 te çıkar, yüzbaşı kahr, diğer birisi 321 de çıkar binbaşı olur. Bu sarıh bir adaletsizliktir. Kadro ve sair mesail vesilesiyle bunların bu suretle bir adaletsizliğe kurban edilmelerini muvafık görmüyorum.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Maaştır, Hükümet teklif etmelidir.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Hükümetin düşünmediğini bendeniz de arz ediyorum.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Müsaade buyurun, maaş olsun. Burada aranılan mesele adalet meselesidir. Terfi değil, maaş meselesi düşünülmelidir deniyor. Jandarma zâbitlerini dereceye koymalı ve derecesine göre maaş vermelidir deniyor. Bunu kabul ettim. Fakat bu yapılmamış, beri tarafta, demin arz ettiğim gibi, 315 te çıkmış olan bir jandarma zâbiti henüz bir yüzbaşı olarak bulunuyor, orduda 321 de neşet edenler binbaşı bulunuyor. Rica ederim, insaf etmek lâzımdır. Yani bunlar histen tecerrüdetmiş adamlar mıdır?

ÖMER LÜTFİ B. (Karahisarı Sahib) — Li va olanlar da var.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Pekâlâ. Şimdi biz asgarisini aldık, demek liva olanlar da varmış. Binaenaleyh bu sarîh adaletsizliği teeviz etmeği veyahut devamını teeviz etmeyi bendeniz Meclisi Âlinin fikri adaletiyle kabili telif görmüyorum. Her hâlde buna bir çare bulunmak zaruridir. Kadro itibariyle alay kumandanlıkları için binbaşı olması lâzımdır. Olmazsa olmazmış. Fakat efendim hiç olmazsa dairei aâdesi bunlara böyle bir şey yapamıyorsa bir kanun teklif etsin de kıdem zammı olmak üzere bir şey zammetsin ve onların terfihini temin etsin. (Gelecek sene sadaları) Pekâlâ gelecek seneye kadar bu halde kalsınlar değil mi efendim? Lûtfi Beyefendinin dediği gibi 321 de çıkanlar liva olsunlar ve ötekiler de bunu görsünler değil mi efendim? Buna karşı biz de adalet yaptık diyelim? Öyle ise ben vazgeçtim.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim malûmu ihsanınız mesele jandarma alay kumandanlarının maaşı meselesidir. Geçen sene filhakika alay kumandanlığını iki dereceye taksim eden ve maaşatını tesbit eden encümende bendeniz de bulunuyordum ve bendeniz de aynı fikrindeyim.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Bu sene fikriniz değişti.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Şüphesiz Beyefendi. Değişti ve hatamı gördüm. Hatamda ısrar edemem. (O da meziyettir sadaları) Geçen sene aynı fikirde idim. Fakat bu sene isterseniz, başınız ağrımazsa misallerle size ispat edeceğim ki ben zannımda hata etmişim, çünkü 11 - 12 - 14 seneden beri bir binbaşı olan jandarma kumandanına diyorlar ki seni terfi ettirdik, kaymakam oldun, paralar? Yok, fakat nişanı takmış, parasız kaymakam... Abdülhamid devri gibi. (Handeler) Sonra bu kaymakam geçen seneki binbaşı maaşından bilmem ne kadar kaybettiği gibi bu senede yüzde yirmi daha tenkis edilmiş ve bu suretle tenkis alettenkis olmuştur. Salâhaddin Beyefendi ile Cavid Beyefendi buyurdular ki; makam maaşı olsun, makam maaşı ki yani hizmetine göre muayyen sene tâyin edilir, o senenin hitamında bir miktar zammolunur. Fakat bundan daha fazla isteyenler ceneral olmak için orduya giderler dediler. Bendeniz hiç bu fikirde değildim. 10 sene 15 sene jandarmada bulunan ve yalnız jandarmada ih-

tisas kesbeden bir kaymakamı alıp da git orduya ceneral olacaksın demek hiç zannetmiyorum ki muvafık bir şey olsun. On beş sene fününü askeriye ile iştigal etmiyen ve yalnız iştigalâtını jandarma mesailine hasreden bir jandarma zâbitini orduda bir alay kumandanı bile yapmazsınız. Bu doğru değildir. Çünkü o adam ihtisasını jandarmaya yani bütün mesaisini jandarmaya vermiştir. Rica ederim şimdi bugün jandarma alay kumandanlığından çıkmış olan bir adamı orduya verdiğimiz zaman orduda onu bir tabura, bir alaya verirler mi, hattâ bir fırkaya gönderirler mi?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bunlar genç zâbitan için düşünülmüş bir vaziyettir. Genç zâbitan ve yüzbaşılar için dedim. Âtisini gören yüzbaşılar orduya geçebilir ve ilerliyebilir. Tabiatıyla jandarmalıkta livalık ihdasına inkân yoktur ve bunu zatı âliniz daha iyi bilirsiniz.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Salâhaddin Beyefendi buyurdular ki; jandarmada rütbe nazarı dikkate alınmasın, maaşlarına zammedelim. Bir makam maaşı var. Hizmete mukabil bu maaşı tezyidedelim. Fakat buna da razı olmuyor. Ceneral olmak isteyen orduya gitsin, diyorlar. Fakat şimdi buyuruyorlar ki, küçük zâbitan için söyledim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Tabii insan bu gayeyi görerek meslekini ona göre tâyin eder.

MAZHAR MÜFİD (Devamla) — Bugünkü kaymakam, miralay jandarma ümerasını ne yapacaksınız? Onları bir sind e mi sayacağız ve ona göre tekaüde mi sevk edeceğiz? Nasıl tekaüde sevk edersiniz? Nerede esbabı kanuniye?

KADRİ B. (Diyarbakir) — Esbabı kanuniyesine gelince ellerinizi sallıyorsunuz da başkasına gelince...

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — A birader bana ne söylüyorsunuz, ben vekil miyim?

KADRİ B. (Diyarbakir) — Siz verdiniz o kararı, o zaman muvazenede bulunuyordunuz.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Sen neye kabul ettin burada Muvazenei Maliye Encümeninin kararını. Ama tuhaf! Sen neye verdin? Amma lâf! Gûya benim reyimle verilmiş gibi. Farz ediniz ki, muhterem arkadaşlarımızın dediği gibi fimabaid maaşata, hizmete göre zammedilecektir. Âlâ! Yani bu kanun yapıp da tatbik eli-

lineeye kadar yine 27 lirayla kalacaklar mı bu zavallı adamlar? Bu çare değildir efendiler! Bunu âti için bir çare olarak kabul edebilirim. Fakat beyefendiler, bizim burada bir saatten beri Beyanı mütalâa ettiğimiz mesele beş bin liradan ibarettir. Ne oluyor rica ederim? Millet belki 1 eş yüz bin lira zarar ediyor. Bundan emin olunuz efendim bugün gidiniz köye, köylü her şeyden vazgeçmiştir. Bizden ne mektep istiyor, ne yol istiyor. Köylü bir şey istemiyor bizden... «Allah rızası için canımızı muhafaza edin» diyor. (Jandarma da istemiyor sesleri) Bir usul bul da beyefendi o vakit istersen jandarmayı da kaldır. «Köylü beni de istemedi.» Niçin dedim; «Hayatımızı muhafaza edecek bir kanun yapmıyorsun da onun için» dedi. Binaenaleyh köylünün yahut umum halkın bizden istediği - vazgeçti. Artık köylü mektepten falandan - hani o efendi adettiğimiz köylünün ve halkın, vatanın asayişi dahiliyesini muhafaza için şekli değişinceye kadar yegâne kuvvetimiz jandarmadır. Bu jandarma, vazifesini ifa ediyor mu? Etmiyor mu? Bunu tetkik ettiğiniz zaman karşınızda dönüp duran bir para meselesidir. Binaenaleyh polis müdürünün 30 tanesi kırk lira alırken ve bütün işi de kasabaya munhasır iken, koca bir livaya enir ve kumandada bulunan bir adamı kaymakam yapmış sını, 25 lira veriyorsun, zammı ile beraber elli beş, altmış lira olur. Rica ederim bu adam kaç lira ev kirası veriyor. Binaenaleyh geçen seneki tenkisimizde ben kendim hata ettiğimi söyledim. Şimdi...

KADRİ B. (Diyarbakir) — Ondan aşağılarına yok mu?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Yahu sen jandarma zâbitisin, yukarısını bitirmedik ki aşağısından bahsedelim.

Sonra yine Mazbata Muharriri Beyefendi buyurdular ki; biz geçen sene böyle gördüğümüz için böyle kabul ettik. Artık siz hakemsiniz. Çyle anlıyorum ki, Heyeti Celile bunu kabul ederse encümen de muteriz değildir. Yani geçen sene böyle olduğu için kabul etmişler. Bendeniz de diyorum ki: Geçen sene hata olmuş olabilir. Niçin hata olmasın? Mesele beş bin liradadır. Hükümetin teklif ettiği topu, topu beş bin liradır. Bu çok değildir. Eğer çok ise başka yerden keselim. Efendiler memurun karnını doyuralım, iş istiyelim. Sonra gidip bizim için ölmüyoruz.

Gelelim zâbitana; Beyefendiler Yozgad havâlisinde benim bildiğim yedi, sekiz zâbit şehidolmuştur. Evlât ve ıyali kalmıştır.

RİFAT B. (Tokad) — Uyuyorlar.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Zatiâliniz uyurken görmüşsünüz, bendeniz de müsademe ederken öldüğünü gördüm. A birader, bir de öleni gör be! A; hep uyuyanımı görürsün? Yozgad Seyyar Jandarma Taburuna mensubolan Ahmed Bey de şehidolmuştur ve yanındaki nefere söylemiştir ki; «Kuvvetim eşkiyadan ziyade idi ise de ne yapayım ki, efrat kaçtı. Ben namus belâsı kaçmam, öleceğim. Nasıl ki, o şakî yakalandığı zaman idam edilirken itiraf ettirmiştir. Ne zulüm ile o zâbiti şehidettiğini söylemiştir. Rica ederim beyefendiler. Ben yalnız jandarma zâbitanı için söylemeyeceğim. Umum zâbitan için de söyleyeceğim. Nasıl olur, 23-25 liraya bir zâbit rica ederim? Arkadaşlar buyuyorlar ki; bu zammı yaparsak parayı nereden bulacaksınız. Beyefendi bütçeyi elinize alırsanız çok tasarruf edecek yerler bulursunuz. Bugün müdiri umumiler on tane, mümeyyizler elli tane, ketebeler ise yüz tanedir. İstanbul'dan onları getirtmek için harcırahlarını bile veriyoruz da, memleketin asayişi ile alâkadar olanlara beş bin lirayı veremez miyiz?

Şimdi efendim bendenizin mütalâam budur. Ben mutlaka aman benim teklif ettiğimi kabul edin demiyorum. Çünkü budalalık olur. Ben o kadar budala değilim. Binaenaleyh mutlaka kabul edin demiyorum, fakat arz ediyorum ki; bu ümera ve zâbitanın bu fasıldaki farkı maaşımı yani beş bin lirayı verin. Hükümetle encümen arasında ihtilâf da yoktur. Ben de diyorum ki, şimdiye kadar hiçbir zaman bir zam için söz söylememiş idim ve daima tenkisiyi ben yaptım ve geçen sene bunu ben yapmışımdır. Fakat görüyorum ki, bu elzemdir. Onun için bunları söylüyorum efendim. (Huz masafâ da'ma keder)

İSMET B. (Çorum) — Efendim, bendeniz encümen namına söz söylemiyorum. Encümenin Mazbata Muharriri Salâhaddin Beyefendi Hazretleridir. Bendeniz yalnız encümenin Hükümetin teklifini kabul etmiyerek geçen seneki tenkih esası üzerine tertibedilen cetveldeki miktarları kabul etmesinde iki esas olduğunu arz edeceğim. Bu iki esas üzerinde encümen tevakkuf etmiştir. Jandarmanın hakkı meslekisi, hizmeti,

fedakârlığı hakkındaki arkadaşlarımızın mütalâalarını münakaşa etmek istemem. Çünkü bunlar vârittir, vâkıdır. Nazarı mütalâaya alınmak lâzımdır. Fakat jandarmanın bugün terfi edilebilen son rütbesi kaymakamlıktır ve kaymakamlığa kadardır. O da yapılmıştır. Burada maaşatı teşkil eden rakamlar 1337 senesinde jandarmayı tensik eden bir muvazene kanunuyla tesbit edilen rakamlardır. Burada kaymakama yirmi yedi lira konmuştur. Orduda kaymakam maaşı yirmi beş liradır. Binbaşya yirmi iki lira konmuştur. Orduda da öyledir. Ufak rütbelerde ordu ile jandarma meslekindeki maaşlarda fark yoktur. Binaenaleyh encümen zam teklifini kabul etmemekte geçen seneki tenkih esasını nazarı dikkate almıştır. Yani bütçeyi taşırmamak meselesini nazarı dikkate almıştır.

İkincisi kaymakamlıklara kadar terfi edilen rütbelerin maaşı içinde en mühim sebep 1337 senesinden bu âna kadar bütçe tetkikat ve münakaşatıyla ve Hükümetin büyük bir ordu ile istiklâlini müdafaa etmesi ve bunun için büyük fedakârlık yapması itibarıyla vaziyeti hazırasının intacıyla mabsutan mütenasip bir hale koyması zaruretiyle ve efradı milletten her bir ferdin yapmış olduğu fedakârlığa nazaran ordudaki bu rütbelerin maaşatı daha dundur. Bunda ikinci ve en mühim sebep, 1337 senesinden bu âna gelinceye kadar bu vaziyeti intacetmek esası kabul edildiğinden dolayı orduda birçok tenkiyat yapılmıştır. Orduyu birçok fedakârlığa sevk etmiştir. Biliyorsunuz ki, on bir milyonluk Tenkiyat Kanunu kabul edildi. Bendeniz diyorum ki; Heyeti Aliyeniz jandarma mesleğini hakkı tensika, hakkı tenkiha maliktir. Fakat biz jandarma bütçesini bu sene değiştirmiyelim. Memur, asker, ordu kumandanı her birisinin hissi fedakârı ile daha müfid bir surette faaliyet gösterebilmesi için bunu temin edecek vehile erkam ile şu bütçeyi ikmal ettik. Bu sene bunlara ilişmiyelim. Jandarma meselesi; ordumuzun gayemizi istihsal ettiğimiz anda elbette memleketteki asayışı temin edecek kadar kuvvet göstermesi lâzımdır. Bütün efrada fedakârlık teklif ederken bu sene bu erkamı tezyid fikrine kapılmayınız, bu böyle kahr. Fakat; millet hakkını istihsal ettiği zaman her meslekin hakkını verir ve vermelidir.

ISMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Karahasarı Sa-

hib) — Efendim, jandarma ümera ve zâbitanın ordudaki zâbitan kadar terfiden mahrumiyetleri meselesi hususunda bendeniz biraz beyanı mütalâa edeceğim. Hakikaten jandarma zâbitanı orduda müstahdem zâbitan kadar terfi ettirilmiyor. Aynı mektepten neşet etmiş iki zâbitten birisi jandarma meslekine sülûk ediyor, diğeri orduya intisabediyor. Jandarmada bulunan yüzbaşılıkta kalıyor. Bâzı arkadaşlar diyorlar ki; bunda adalet yoktur. Adaletsizlik her vakit için adaletsizliktir. Bunun için ordudaki terfii nazarı dikkate alalım. Ordudaki zâbitan terfii meselesinde bendeniz beyanı mütalâa edeceğim. Hakikaten burada bu noktaya itiraz edeceğim. Her nedense sair hükümlere nispet olunursa en tez terakki bizim ordumuzdadır. Ne Alman ordusunda ve ne de Fransız ordusunda genç paşalar gelmemiştir. Hakikaten Harbî Umumiye dâhil olan milletlerin kumandanları yekdiğerine kıyas olunursa gerçi Türkiye’de genç ve gayet dâhi kumandanlar yetişmiştir. O da üç beş şahsiyettir. Evet... O üç beş şahsiyetin Türkiye’de yetişmiş olması Türkiye için büyük bir şereftir. Yalnız diğer milletlere kıyasen en seri terakki bizim ordumuzda olmuştur. Binaenaleyh «jandarmayı orduya kıyasen ona göre terfi ettireceğiz ve bunun için yol açacağız.» Demek doğru değildir.

Bendenizce sair milletler nasıl ki kendi zâbitlerini geç terfi ettiriyorlarsa bizde onları geç terfi ettiririz. Fakat bu surette birkaç şahsiyet yükselebilir. Biz ona bir şey demeyiz.

Sonra Mazhar Müfit Bey arkadaşımız, beş bin lirayı esirgemeyin diyor. Bu beş bin lirayı verin, ve iş isteyin demişti. Gerçi bu nazariye doğrudur. Fakat bendenizce şu zamanın ahvaline nispetle bütçede fazla para gözükp maaşlar tedahülde kalmaktansa beş bin lira buradan on bin lira öbür taraftan tasarruf suretiyle bütçeyi tevzin edelim. Çünkü bizim memurlarımız ve janlarmamız bugün için kendilerine tahmil edilen hissi fedakâriyi takdir ediyorlar ve biliyorlar. Elverir ki bunların ailelerini, aç, sefil bırakmayım, bütçe tevzin edilsin ve muntazam maaş verilsin, beş bin lirayı Muvazenci Maliye Encümeni tasarruf etmiş, pek doğru tasarruf etmiştir. Oradan, buradan tasarruf edilecek para mühim bir yekûn teşkil eder, bütçe tevzin edilince memurlarımız muntazaman maaş alır ve biz de mutazaman iş bek-

leriz, gerek asker gerek jandarma vazifesini bihakkin görür. «Zammedelim» Demek doğrudur.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendiler jandarma zâbitanının, alay kumandandalarının maaşlarına bir miktar zammetmek için lehte ve aleyhte vâkı olan mutalâatı burada tekrar etmek istemiyorum. Yalnız bir rakam hatası vardır. Onu tashih etmek mecburiyetindeyim. O da bizim ilk teklifimizde (144 252) liradır. Halbuki Muvazenei Maliye Encümeni bu miktarın bir kısmını tenkis ettiği için...

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Geçen sene de bütçe tevzin edildi. Ama maaş nere-de?..

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devanla) — Efendiler kabul buyurulduğu takdirde bütçeye zam olarak ilâvesi icabeden miktar 3 264 liradır. Binaenaleyh yekûn (144 252) lira olmayıp (142 236) lira olması lâzımdır. Jandarma alay kumandanlıkları biliyorsunuz ki jandarma zâbitanının aksai meratibi sayılır, en yüksek rütbesidir. Halbuki orduda ondan fazla meratip vardır. Jandarmada ondan sonra terfi edecek bir şeysi yoktur. Heyeti Umumiyece jandarma alay kumandanlarının maaşına zam vukubulması dolayısıyla ordu zâbitanı jandarmadaki hem rütbelerine nazaran fazla rütbe almışlardır. Ondan başka bunlar cephe zammı da alıyorlar. Halbuki jandarmada böyle bir şey yoktur. Bu itibarla jandarmanın maaşlarına bir miktar zam yapmağı muvafıkı nasfet ve adalet addetmekteyim.

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkında iki takrir var. Reyinize vaz'edeceğim.

Riyaseti Celileye

196 ncı fasıl hakkındaki müzakere kâfidir. Hükümetin teklifinin reye vaz'ını teklif ederim.

12 Haziran 1338

Siird

Mustafa Sabri

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Efendim encümene gitmeden bu takrir kabul edilemez, buna karar verilemez.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Hayır, hayır bir şey söyleyeyim. Yalnız olmasın.. Hükümetin teklifi on dört jandarma kumandanına birinci sınıf (Otuz beş) lira verilmesini teklif ediyor, Binaenaleyh sekiz lira bir zamdır ve

dört memura sekiz lira zam nihayet ayda (112) lira eder. Ve sene nihayetine kadar tahsisatı fevkalâde zammı da vardır. Ayrıca.. Bundan sonra kalan sekiz ay için bin liraya yakın bir şey tutar. Binaenaleyh eğer Heyeti Celile bu esası kabul ederse biz bunu şimdi zammederiz. (Kabul, kabul sesleri)

REİS — Efendim müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür efendim.

SOYSALLI İSMAIL SUPHİ B. (Burdur) — Reis Bey bendenizin takririm var...

İSMET B. (Çorum) — Tahsisatı fevkalâde zamları yok mu efendim?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Evet tahsisatı fevkalâdeleri vardır.

REİS — Efendim müsaade buyurun. Hükümetin teklifi vardır. Encümenle müttfe-kunaleyh değildirler, binaenaleyh encümenin teklifini reyi âlinize vaz'ediyorum.

İSMET B. (Çorum) — Efendim evvelâ encümenin teklifini reye koymanız lâzımdır.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Hükümetin de teklifi var, encümen kararını söylemiştir, encümenin ekseriyeti kabul etmiştir. Siz muhalif olabilirsiniz.

REİS — Efendim Hükümetin teklifi var.

İSMET B. (Çorum) — Efendim usulü müzakere hakkında söz söylemek encümenin teklifine mâni değildir.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Pekâlâ efendim anladık meseleyi.. Kiminiz encümen musır der, kiminiz şöyle der.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Encümen Meclisin takdirine bıraktım diyor, nerede musır olur?..

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Encümen noktai nazârında musırdır. Binaenaleyh encümeninkini reye vaz'ediniz. Heyeti. Celile hakemdir, encümen musırdır. Zammı kabul etmiyor.

REİS — Müzakere edilecek miktar kalmamıştır efendim. 196 ncı fasıl encümenin teklifi (2 564 676) liradır. Bu 196 ncı fasılın yekûnu olan 2 564 676 lirayı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Encümenin teklifi veçhile (2 564 676) lira olarak kabul edilmiştir. (Mecliste ekseriyet yoktur, yoklama yapılış sesleri)

SOYSALLI İSMAIL SUBHİ B. (Burdur) — Reis Beyefendi efrat maşağı da vardır.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Reis Bey usulü müzakereye dair söz istiyorum...

Efendiler... Ekseriyet var yok... Bendeniz bunu demek istemiyorum. Âzadan her hangi birisi nısbabı ekseriyetin olmadığına kail olunca Reise yoklama teklifine salâhiyattardır. Yoklama olsun, nısbap yoktur. Teklif ediyorum.

NEBİL Ef. (Karahisar) Sahib — Müsaade buyurun Reis Bey, bundan evvel tadil teklifi vardı. «Bunu reye koyun» diyorlardı, arkadaşlar. Rica ederim bu evvelki ısrar nedir? Mazhar Müfid Beyin şimdi fasıl kabul edildikten sonra ekseriyet yoktur demesi ne demektir?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Kim dedi ekseriyet var diye? Yoklama yapılsın müzakere caiz değildir.

REİS — Efendim; Meclis ekseriyetle açılmıştır. Ekseriyetin takdiri Riyasete aittir. Celse küşadolunurken ekseriyet daha fazla idi. Şimdi mi azalmıştır? Binaenaleyh bunun hakkında başka muameleyi kabul etmenin imkânı yoktur ve fasıl ekseriyetle kabul edilmiştir.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Bendeniz ısrar ediyorum ki, ekseriyet yoktur.

REİS — 197 nci fasılın müzakeresine geçiyoruz. 197 nci fasıl; mıntaka müfettişlikleri 882 li-radır.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim işte size altı tane müfettiş daha.

Bendeniz bu müfettişlerin de burada lüzumu olmadığını ispat etmeye çalışacağım; vaktiyle bir Maarif Nazırı «muallimler olmasaydı mektepleri daha iyi idare ederdim» demesine benzer. Bilmem nazırın sözü iyi hatırımda değildir. Bunu da ona kıyas edeceğim. Dahiliye vekili Beyefendinin jandarma bütçesi hakkındaki ifadesine istinadettirerek dâvayı ispat edeceğim efendim.

Efendiler, bu Umum Jandarma Kumandanlığı bütçesi şüphesiz Dahiliye Vekâletine merbut ve umur ve vazifesi itibariyle de bunun askerî olmaktan ziyade mülki olduğunu burada kendileri itiraf ettiler ve şüphesiz de böyledir. Şimdi bir kere bu mıntaka müfettişleri nedir? Mıntaka müfettişleri teftiş vazifesiyle mülkel-

leftir. Teftiş de şüphesiz vazifeye mütaallik olan teftişlerdir. Vazifeye mütaallik teftiş olunca bir defa tabur veya alay kumandanı, ciheti askeriyede olduğu gibi, madem ki, teftiş edilecek kıtaata kendisi âmirdir. Tabur kumandanı, alay kumandanı ki, biz ona jandarma kumandanı diyoruz, o kumandan kıtaatını kendisi teftiş eder. Mıntakası dâhilinde, ondan sonra bunu o mahallin en büyük mülkiye memuru teftiş eder. Sonra daha ziyade bir teftişe lüzum olacak olursa esasen madem ki, mülkiye müfettişleri vardır, mülkiye müfettişleri teftiş etsin. Buna şu suretle itiraz edeceklerdir, ihtimal ki, ihtisas meselesi denecektir. Fakat bendenize vazife itibariyle ihtisas meselesi denemez. Mülkiye müfettişi nasıl talim ettiklerini teftiş edecek değil; vazifesinde suiistimal var mı? Yok mu onu teftiş edecek. Yoksa teftiş ister üniformalı zâbit tarafından olsun, ister sarıklı tarafından olsun. İsterse diğer birisi tarafından olsun, ası sahibi salâhiyet ve sahibi ihtisas, mülkiye müfettişleridir. Fakat bunu da bırakalım, az ve çok bunu bir dereceye kadar mâzur görelim. Mafevk kumandanlar da var, şüphesiz haydi onu da bir dereceye kadar kabul edelim. Zaten bendeniz umum jandarma bütçesinde merkezin şeyisine dokunmak istiyordum. Yani buna itiraz etmek için değil, diğer müdürler için itiraz edecektim. Meselâ bir müdür var, iki müdür muavini var. Zâbitan var, sırf ihtisasa mütaallik mesail olursa nitekim Umum Jandarma Kumandanı Bey de var. İhtisasa mütaallik mesailde olan şeyi bizzat o dairenin en büyük âmiri teftişe gidecek olursa şüphesiz hem memleket istifade etmiş olur ve hem de hakkıyla tahkik etmiş olur. Binaenaleyh bendenize bir defa bu noktai nazardan ayrıca müfettişe lüzum yoktur.

Saniyen idare mesailine gelelim; daima da arz ettiğim gibi, bilmem hangi hisse uyararak mütemadiyen, mutlak karşısına kontrol yani bir şey teşkil etmek istiyoruz. Bir kere jandarma kumandanı, meselâ bu bir defa mutasarrıfa tâbidir. Saniyen mıntakaya tâbidir. Mahallî bâzı şeyler için diyecek ki, ben mutasarrıfa yazdım. Efendim gergi idareten merbuttur ama yapılan kanunlar icabî görüyorsunuz yaptığımız kanunların sureti tatbikiyesi mutasarrıfla müfettişlere yazılmıştır. Filân idare noktai nazardan esasen bu gibi idarei mülkiye ile jandarma arasında birçok dedikodular devam ediyor,

bu daha ziyade ihtilâfatı mucibolur efendim. Yani bu cihetten de, idare noktai nazarından da muvafık değildir. Bu memuriyetin lâğvını teklif edeceğim. Bu memurların tenkisatından da edilecek tasarrufatın miktarı hakkında teklifim var. Yani bu mıntaka müfettişlerini lâğvederek efradın maaşına zam ile, esası yani binayı sağlam kurarak ve keyfiyeti düzelterek işi halletmelidir. Bu mamafih bendenizin teklifi, Umum Jandarma Kumandanlığı, Dahiliye Vekâleti ve hattâ Meclis veya sair asayişle alâkadar olanlar takdir ederler ki, zaptu rabta daha elverişli olacak olursa şüphesizki halk nazarında daha muteber olur. Efrat bir şey yapıyor. Mesele köye gidiyor, köylünün tavuğunu yiyor, hayvanına yem alıyor. Bundan Jandarma Umum Kumandanı mı mesul, yoksa Dahiliye Vekili mi mesul? Hayır bendeniz onların lehine bu tadilâtı talebederim. Bu gibi büyük makamattan ki, lüzumsuzdur, edilecek tasarrufatı efrada zamla bunun daha esaslı bir şekilde konulmasını teklif ederim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim Halil İbrahim Beyin mütalâatı da esasa taallük eden bir mesele olduğu için, diğer arkadaşlarımızı da işgal etmesin diye biraz izahata lüzum görüyorum. Evvelâ buyuruyorlar ki, «Jandarmada müfettişlere lüzum yoktur. Memlekette mülkiye müfettişi vardır.» Efendiler eğer mülkiye müfettişleri mülkiyeye aidolan vazife yetiştirilirse kâfidir. Bir de onlara jandarma karakollarına varıncıya kadar şikâyat ve hidematın tahkiki vazifini de yükletirseniz o vakit hiçbir iş göremezler. Ondan sonra arz ettiğim gibi, biz jandarmayı tensik, talim ve terbiye etmek istiyoruz. Bunun için bu işleri bilen adam lâzımdır. Jandarma mektebine bakmak lâzımdır. O mekteplerden çıkan talebelerden karakol teşkilâtı yapmak, onlara vazife yaptırmak ve zâbitanın vazifesine muktedir olup olmadığını kontrol etmek velhasıl gerek zâbitan, ve gerek efradı yetiştirmek hem yetiştirdikleri zâbitan ve efrat ile usulü dairesinde hizmeti temin etmek lâzımdır. Sonra bunlar Umum Jandarma Kumandanının elinde bir alettir. Binaenaleyh mülkiye müfettişleri bu işi göremez ve bunu ifa edemez. Vazife meslekidir, bu vazifeye, bu mesleke feyiz vermek istiyoruz. Bunu ancak jandarmadan yetiştirmiş, tensik görmüş eski zâbitan yapabilir. Herkes yapamaz.

İkinci mesele: «Müfettişlerin vazaiifi. Mıntaka müfettişlerinin vazifesi yani evrakı muhabere ile meşgul olmak» buyuruyorlar ve bu mütalâa vârittir. Fakat bu müfettişler eskisi gibi filân mıntakanın müfettişleri olup oturacak vilâyetlerin evraklarını alıp okuyacak; vazifeleri bu tarzda olsa idi bu itiraz vâridolabilirdi. Halbuki ben de dairesi ile görüştüm. Bu tarzda yapılmıyacaktır. Bu müfettişlerden altı mıntaka müfettişini üç birinci sınıf, üç de ikinci sınıf olarak ayırdık bu birinci sınıfı bait olan vilâyat için kabul ettik. Erzurum, Diyarbekir, Van ve havalisi gibi. Yakın olan yerlere de ikinci sınıfları koyduk. Bu efendiler Jandarma Umum Kumandanlığının eli altında teftiş vazifesiyle mükelleftir. Mekteplere bakacak ve o mıntakayı mütemediyen kontrol edecektir. Muhtelif alayların birtakım evrakı muhaberesini alarak onlarla idari surette meşgul olmayacaktır. Arz edebildim mi efendim? Yani daima seyyar bir vaziyette bulunacaktır. Birinci derecede kendisine verilmiş olan daire dâhilindeki zâbitan şikâyatını tetkika ve mekteplerin talim ve terbiyesini takibe, ikinci derecede tensik yapılıyorsa yani matlubolan usul dairesinde terakki ve tekemmül ettiriliyorsa o zâbitanı o vazifede kontrol ettirtmektir. Şu evsafa göre üç birinci sınıftan, üç ikinci sınıftan jandarma zâbitanı miktarı pek azdır. Bunu da böyle yapmazsak mektebi de açmak lâzım değildir. Tensika da lüzum yoktur. Olduğu gibi alâhalihi eski zaptiye teşkilâtında kalmak lâzımdır. Talim ve terbiye aramak istiyorsanız başına murakib lâzımdır. Mürakabe için de ihtisas lâzımdır. Bunların tahsisatlarını bütçeye altı aylık koyduk. Ağustostan kabul ediyoruz. Ve o zamandan itibaren tâyin ediyoruz. Encümenimiz de bu suretle muvafakat etmiştir. Çünkü ilk mektepten çıkacak talebe Temmuzda mektepten çıkacaktır.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — İfadatı âliyeniz arasında bu müfettişlere jandarma karakollarını teftişe kadar salâhiyet veriyorsunuz, jandarma karakollarını teftişe bu kâfi mi? Yani bu altı müfettiş jandarma karakollarını nasıl idare edecektir.

Sonra yine bunlar mektepleri ve idare mesailini teftiş edeceklerdir, diyorsunuz. Mak-sadınız eğer yalnız bu mektepleri ve idare mesailini teftişe munhasır ise sizinle beraberim.

Yok jandarma karakollarına kadar, teftiş lâzım gelirse bugün altmış beş liva dairesinde bu müfettişlerin jandarma karakollarını teftiş etmesi aklen ve mantıkan kabil midir?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, arz edeyim. Sizin yapmak istediğiniz teşkilâtın parasını şimdi ne bulur ve ne yapabilirsiniz.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — O halde hiç yapmıyalım.

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Hayır öyle değil; bir kere memleketin her noktasında tensikati tatbik edecek adamımız mektepten yetişmedi. Bu sene Ağustosta birinci kısım çıkıyor. Kânunsani nihayetinde ikinci bir sınıf daha çıkıyor. Binaenaleyh, biz bu sene muayyen noktalarda bunu yapıyoruz. Gelecek sene on iki olarak teklif edeceğiz, birden bire on iki tane alarak bu sene içinde onlardan istifade etmemekte mâna yoktur. Binaenaleyh ikinci sene hem terakki ve hem de tefeyyuz edebilecek olanlara bir yol olacaktır ve hem de hizmetlerinden istifade imkânı hâsıl olur.

Binaenaleyh bu sene bu altı tane müfettiş ile iktifa ediyoruz. Ve ancak bunu müfit görüyoruz. Siz on iki koyarsınız; fakat bugün bu on ikiyi koyarsanız ziyan olur ve birdenbire kadroyu çoğaltır. Biz bu kadarı kâfi gördük.

ÂTIF B. (Bayezid) — Bu altı müfettiş, mülkiye müfettişleri gibi doğrudan doğruya ancak merakizi teftiş edebilecek değiller midir? Karakolları teftiş edecek olurlarsa o zaman her karakolun mensup bulunduğu nahiyeye ve kazalar memurini mülkiyesi ile alâkadarlardır. Onlar teftişlerini yapsınlar. Fazlasına ne lüzum vardır?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim zatîlileri gibi bâzı rüfekamız da jandarmanın biraz kitap okumasını istiyorlar. Binaenaleyh bunu biraz ileriye bırakırsınız. Şimdi jandarma bölük kumandanının vazifesi, jandarma takım kumandanının vazifesi nedir? Onlar vazifelerini yaparlar. Tensik için tâyin olunmuş ve salâhiyeti bunlardan fazla olan müfettişler jandarmanın manatıki muayyenede vazifelerini ve zâbitanın da hâkeza vazifesini yapıp yapamadığını ve adam yetiştirip yetiştiremediğini görürler. Ve onları murakabe ederler. Binaenaleyh bunları mutlaka memleketin her hangi noktasında teftiş edeceklerdir, size bu altı müfettiş

ile bilûmum karakolların teftiş olunacağını diyen var mı?

ÂTIF B. (Bayezid) — O halde bunlara ne lüzum var?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — O halde Hükümet on iki tane istiyor. Onları veriniz. Teklif etsinler, kabul ediniz efendim.

NURİ B. (Bolu) — Bendenizin soracağım şey şuradaki rakam sekiz yüz seksen iki liradır. Bunun tahsisatı fevkalâdesiyle harcırahın bir hesabını verin de bunu da anlıyalım. Ve ona göre nazarı dikkate alalım.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — İyi bir noktayı sordunuz, şüphesiz efendiler, altı müfettişin memleketin muayyen noktalarında teftişine müsaade edilirse, bunların yalnız maaşları 882 liradır. Sonra bunların bir de tahsisatı fevkalâdeleriyle harcırahları da vardır. Bunlar aşağı yukarı 5 000 lira sarf edebilir ve bununla mıntakalarında idare edebilirler.

NURİ B. (Bolu) — Şu halde beş bin lira ile idare olunuyor.

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Bir hizmet yalnız emekle olmaz. Onun teferruatı dahi vardır. Birincisi jandarmanın ahali ve hükümetle olan müşkülâtını hal ve tesviye etmek, ikincisi jandarmayı meslekinde terbiye ettirmek, üçüncüsü de adama muhtâcolduğumuz bir zamanda bunu fiilen bâzı mıntakalarda idame ettirmek için lâzımdır. Adama muhtâc mısınız, değil misiniz? bunun suali budur. Beş bin lira lâzımdır. Teraziye bakarsınız. Hangi tarafı isterseniz onu kabul edersiniz.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim, jandarma mıntaka müfettişlerinin lüzumsuzluğuna ve bu vazafin Mülkiye müfettişleri tarafından yapılabileceğine dair bâzı mütalâat varid oldu. Jandarma mıntaka müfettişleri hakkında gerek şimdi ve gerek bundan evvelki nutkunda Salâhaddin Beyefendi mufassal malûmat verdiler. Bunlar hem buldukları mıntakadaki mektebin müfettişidirler ve hem de sureti daimede ve vakit buldukça mıntakalarını gezip teftiş edecekler ve Jandarma Nizamnamesi mucibince hidematın yolunda olup olmadığını tetkik edeceklerdir. Binaenaleyh bu vazafin Mülkiye müfettişleri tarafından yapılmasına imkân yoktur. Çünkü onların bu hususta vukufaları ve ihtisasları yok-

tur. Bir karakola gidildiği zaman jandarma karakol hidematının ve sair hidematın yolunda olup olmadığını ancak pek çok tecrübesi ve ehliyeti olan ve Jandarma Nizamnamesini iyi bilen ve bu hususta iyi tecrübe kazanmış olan bir kıdemli jandarma âmiri tâyin edebilir. Bir Mülkiye Müfettişi bunu bilmez. Nöbet mahallerinde vazifenin hakkıyla ve hüsnü suretle ifa edilip edilmediğini ancak jandarma zâbiti anlayabilir. Mektepli yetiştirmek ve onu tensik edebilmek ve jandarmanın matlubolan hidematını ifa edebilecek efradı yetiştirebilmek ancak kıdem ve tecrübe sahibi bir âmir tarafından yapılabilir. Bunu Mülkiye Müfettişi yapamaz. Buyurdular ki «altı müfettiş vardır. Bu müfettişler bu vazifeyi nasıl ifa edebilirler? Bir mıntakada bulunan mütaaddit karakolların teftişi bir Jandarma Müfettişi tarafından mümkün müdür?» Efendiler bir yerde müfettiş bulunması sizi temin ederim ki muamelâtın ve vazaiifin intizamı için en büyük bir âmildir. Behemehal her karakolu teftiş ve tahkik etmesine lüzum yoktur. Fakat bir gün her hangi bir saatte Müfettiş bana gelebilir. Ve beni teftiş edebilir fikir ve zehabı mevcudoldukça herkes ona göre hareket eder. Vazaiifini nizamnamesine tevfik eder, yoksa hiçbir müfettiş gelmeyecek, beni teftiş etmeyecek zehabı baki kaldıkça jandarmada intizam muhtel olur. «Müfettiş var ve beni teftiş edebilir.» kanaati ve fikrini kıta kumandanlarına vermek lâzımgelir. Bu itibarla bu altı jandarma müfettişinin tamamen matlubolan fevaidi temin etmemekle beraber vücutlarından jandarmada fevkalâde istifade olunacaktır.

Vakit buldukça bir yerden bir yere gittiği zaman rast geldiği karakolları, bölükleri teftiş edecek ve ona göre icabederse bâzılarını tecziye edecek, icabederse bâzılarının mükâfatını teklif edecektir. Ve bunların doğrudan doğruya muhabereleleri Jandarma Umum Kumandanlığı ile ve dolayısıyla Dahiliye Vekâleti ile dir. İcraat için salâhiyetleri yoktur. Binaenaleyh, mahallerindeki mülkiye memurlarıyla aralarında ihtilâfı efkâr hâsil olacağına dair vâkı olan mütalâa da gayrivrâittir. Çünkü bunların muhabereleleri doğrudan doğruya Umum Jandarma Kumandanlığı ve Dahiliye Vekâletiyle olacaktır. Binaenaleyh çok mühim masrafı muhtevi olmıyan bu vazifenin kabulü fevkalâde lâzım-

dır. Buyurdular ki; «Bu masrafı tasarruf edelim ve efrada tevzi edelim.» Bundan hâsil olacak tasarrufu efrada verecek olursak hepsi beş bin liradır. Pek iyi bilmiyorum, hesabediniz, senede bir fert başına bu paradan ne kadar isabet eder. Belki beş kuruş isabet etmez. Binaenaleyh bunun efrada tevzi meselesi katiyen vâridi hatır olamaz. Bu rakamın aynen muhafazası lâzımgelir. Eğer Jandarmadan intizam ve ıslahat bekliyorsanız bu gibi müfettişlikleri ve mektepleri bir an evvel vücuda getirmek ve jandarmayı ıslah için adım atmamak icabeder.

REİS — Yusuf Ziya Bey sual soracaktınız, buyurun.

YUSUF ZİYA B. (Mersin) — Vekil Beyefendi buyurdular ki; müfettişler mektebi teftiş edecekler. Halbuki mektebin heyeti talimiye ve idaresi yok mudur?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Tabii olacaktır. Mektebin heyeti talimiyesi olmaz mı? Tabii dersi müfettiş verecek değildir. Fakat mektebe asıl veçheyi tâyin edecek zat müfettiştir.

YUSUF ZİYA B. (Mersin) — Öyle ise bu kadar askerî mektepler var ve onların müfettişleri yoktur. Bunların da müfettişe ihtiyacı yoktur.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Vekil Bey diyorlar ki; altı müfettiş olacak, halbuki yetmiş iki liva olmasına nazaran bir müfettiş on bir liva düşüyor. Mevsimi teftiş zaten bir iki aydan ibarettir. Bu iki ay zarfında bunların vazifei teftişiyeyi ifa edemeyecekleri zahir ve bâhirdir. Binaenaleyh bir müfettişe on bir liva düşüyor, yetmiş iki liva var. Bunun imkânını izah eder misiniz?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim, bilfarz Diyarbekir mıntakasında bir müfettiş var. Siverek ve saireye gidebilir. Ve yolda rast geldiği karakolları teftiş ederek avdet eder. Tekrar Mardin'e gidebilir. Yani bunda büyük bir müşkülât tasavvur edemiyorum. Devir ve teftiş icra etmek mümkündür.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Yani mevsim itibariyle mümkün olamaz.

NURİ B. (Bolu) — Beyefendi hazretleri, jandarmanın bütün mânasiyle mülkiyeye merbut olduğunu demin söylediniz. O halde vali-

lerimizden alalım tâ nahiyelere kadar bütün jandarma kuvvetlerini mülkiye memurlarına teftiş ettirelim. Mülkiye memurları bu kontrolü yapamazlar mı?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Yapamazlar, bu, meslek ve ihtisas meselesidir. Jandarma asayiş itibariyle mülkiye memurlarının tahtı emrindedir. Mülkiye memurları onları istedikleri yere tahrik ve sevk eder, takibata sevk eder, firarilerin derdestine sevk eder ve saire. Fakat jandarma bir mesleki askeridir. Nizamnamesi vardır. Talim ve terbiyesi askerî bir mahiyet üzerine yapılmıştır. Binaenaleyh mülkiye memurları bu gibi nizamnamelerle teveggul etmemiş olduklarından bittabi yapamazlar.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, Dahiliye Vekili Beyden sorarım ki; netice itibariyle diyor ki; teftiş ve murakabe, ihtisasa mütaalliktir. Bu idarenin tevhidıyla yani mademki idarei mülkiyenin doğrudan doğruya emri altındadır ve onun emrinden hariç bir yere çıkamıyor; idarei mülkiye ile ne dereceye kadar tevhid muamele edebilir?

KADRI B. (Diyarbakir) — Yani jandarma ile mülkiye ne dereceye kadar tevhid muamele edebilir?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — İdarei Mülkiye ile zabıta kumanda itibariyle tevhid edilmiştir.

KADRI B. (Diyarbakir) — Madem ki, idarei mülkiyedir bir zâbitin gelip teftiş etmesi nasıl oluyor, demek istiyor.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Bundan evvelce söylediğim sözleri galiba dinlemediniz. Gerek bendeniz ve gerek Salâhaddin Beyefendi uzun uzadıya izah verdik. Jandarma meselesi sırf ihtisas meselesidir. Jandarma meslekine mütaallik olan bâzı mevaddi teftiş etmek lâzımdır. Bunu Mülkiye Müfettişleri yapamaz, dedim. Bu hususta izah verdim.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — O halde teftiş edemez, bakamazsa nasıl oluyor da mülkiyenin emir ve idaresinde oluyor?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Efendim, mülkiye müfettişlerinin vazifesi gayet vâsi ve şümullüdür. Kaymakamları, mutasarrıfları, valileri ve bileümle mülkiye memurlarını teftiş edeceklerdir. Esasen

bunlar bu vazifeyi yapmaktan acizdir. Bir de bunlara jandarma zâbitanının ve karakollarının ahvalini teftiş vazifesini tevdi edecek olursanız o zaman ne o vazifeyi yapabilecek ve ne de diğer vazifeyi. Binaenaleyh geçen sene mülkiye müfettişlerinin lâğvını tasvip buyurmuşunuz. Mahzuru hissedildi. Bu sene tekrar ihdas ettiniz; fakat bunlara ayrıca bileümle jandarmasının teftişini de tevdi edersek vazifelerini tas'ib etmiş oluruz. Onun için kendilerini mülkiye memurlarının teftişine tâyin edelim. Başka vazifelerle kendilerini işgal etmiyelim.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Memleket dâhilinde.

REİS — Halil İbrahim Bey müsaade buyurunuz, sualinizi sordunuz.

İHSAN B. (Cebelibereket) — Muayene ve teftiş badii tekâmüldür. Müfettişin teftiş edeceği meslekte mütahassis olması ve esnayı teftişte de en ehemmiyetli olan bir meseleyi nazarı itibara alması lâzımdır. Bu kıtaatin tekâmülü için şaikı hakikidir. Ben bir hastanedeki yaralıların tedavisine nasıl muktedir değilsem bir mülkiye müfettişi de kıratı askeriyenin ve jandarma kıtaatinın teftişine o kadar ehliyetli değildir. Bendeniz teftiş ve muayeneyi rütbeyle mukayyet görüyorum. Yani büyük rütbeli jandarma zâbitanı müfettişliğe tâyin ediliyor. Halbuki jandarmamızın hali hazırda rütbe ile ehliyeti ve liyakatı mütenasip değildir. Bendeniz birçok zavât tanıyorum ki, yüzbaşı rütbesinde olduğu halde jandarmalığa ait ehliyet ve iktidarda mafevklerinin fevkindedirler. Muktedir ve zekâya malik olanların ihtisasından istifade edilmeyecek midir?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim, zâbitanın bir kısmı muktedir, cesur, faal olabilir. Bu orduda da vâkidir. Bunların hizmeti, tecrübesi her suretle tabii kendilerinden daha evvel olan ümeradan azdır. Kıdemi ve tecrübeyi nefsinde cemetmiş olan ümeranın bittabi bu vazife ile mükellef tutulmasını katiyen muafık görmüyorum.

İSMET B. (Çorum) — Bendeniz bir noktanın tenevvürü için bir sual sormak mecburiyetinde kaldım. Mintaka müfettişlerinin hakikaten meslekî ihtisaslarla yapacakları teftiş ihtiyacı olduğu kanaatindeyim. Fakat bunların mmtakalarının azlığı dolayısıyla yani bir mın-

takada ifayı vazife eden jandarma müfettişi diğer birini teftiş eden mülkiye müfettişinin bulunduğu yerde jandarma suiistimalâtını tahkikatına ihtiyaç hâsıl olsa bittâbi mülkiye müfettişlerinin bunu tahkika salâhiyeti vardır. «Fakat mıntaka müfettişi var» diye oradaki suiistimal tahkikatının tehiri lâzımgelmez. Yani bu müphem kılmasın. Kumandan, mafevki tarafından teftiş edilemez mi? Onlar tarafından lâzımgelen tenbihat verilemez mi? Ve nevakıs: kendilerine gösterilemez mi?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Buyurduğunuz şekil kabul edilirse o zaman hiçbir yerde müfettişe lüzum yoktur. her nahije müdürü, kaymakamı tarafından teftiş olunabilir. Ve mülkiye müfettişine de lüzum kalmaz.

Biz âmirler tarafından yapılan muamelâtın da kanuna ve usule muafık yapıp yapılmadığını teftiş için ayrıca müfettiş koymak istiyoruz. (Müzakere kâfi, sadaları)

ÖMER LÜTFİ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim, bendeniz Dahiliye Vekili Beyefendi ile Salâhaddin Beyefendinin izahatından şu malûmatı elde ettim: Salâhaddin Beyefendi bu müfettişlerin jandarma karakollarına kadar teftiş edeceğini beyan buyurdular ve Vekil Beyefendi de bunu teyidettiler ve dediler ki: «Bu müfettişler, yollarda giderken tesadüf ettikleri jandarma karakollarını teftiş eder, giderler. Müfettişlerin bundan başka bir vazifeleri daha vardır ki, o da Jandarma mekteplerini teftiş etmektir. Ve buna birtakım vazaif daha ilâve ederek, suiistimalât filân da görülecek olursa yine bunlar gider teftiş ederler, işte jandarma müfettişleri bu gibi vazaif ile muazzaftır» dediler. Halbuki arkadaşlar önümüzde bir ordu var: Ordu kumandanından itibaren aşağıya doğru fırka kumandanları mevcut, alay kumandanları mevcut, tabur kumandanları mevcut, bölük kumandanları mevcut ve bu kumandanlar müteselsilen aşağılarına doğru olan kırsımları giderler, gezerler, teftiş ederler. Hattâ kıtaat vakti hazardsa ayrı ayrı yerlerde bulunduğu halde tabur ve bölük kumandanları kıtaatlarını istedikleri zaman gider ve teftiş ederler. Ordu ve kolordu kumandanları da keza, madunlarını böylece teftiş eder. Aynı suretle jandarma kumandanları da kendi mıntakaları dâhilinde bulunan kıtaatı ve karakolları kendi ihti-

sasları dâhilinde böylece teftiş edebilirler ve noksanlarını söylerler, tenbihlerini yaparlar.

Mekteplerin teftişi meselesine gelince: Esasen her mektebe bir müdür tâyin edilmiştir. Bu müdür ne noktai nazarla oraya tâyin edilmiştir? Eğer mektebin talim ve terbiyesini ve sair hususatını idare ve ifaya iktidarı kâfi değilse ne için oraya müdür olarak tâyin edilmiştir? Bu nokta gayet mantıki bir surettir. İktidarı kâfi ise teftişe ne hacet: Keza, eğer bir jandarma zâbîtinin suiistimali görülecek olursa o suiistimalât mülkiye müfettişleri tarafından veyahut doğrudan doğruya idare noktai nazarıdan âmirleri tarafından tetkik olunur. O halde bu noktai nazardan da müfettişe lüzum yoktur. Sonra hakikaten bâzı arkadaşlarımızın dediği gibi, altı tane müfettişlik var ve bunlar gayet vâsi bir mıntaka dâhiline dağılmışlar, bu mıntakaları altı müfettiş nasıl teftiş edecekler? Eğer biz bu teftiş vazifesini hakkiyle yapmak istiyorsak müfettişlerin adedini tezyidedelim. Eğer istemiyorsak alâhalihi bırakalım. Her halde daha hayırlıdır ve yahut bu vazifeyi kısmen mıntaka kumandanları ve kısmen kıtaat kumandanları ifa etsin ve idare noktai nazarıdan doğrudan doğruya âmirleri olan büyük rütbedeki memurlar ve mülkiye müfettişleri teftiş icra etsinler ve bu suretle bütçede bunlara mevzu parayı tasarruf etmiş olalım ve zannederim ki bu müfettişlerin harcırahları için de beş bin lira kadar bir para vardır. Yalnız bu mıntaka müfettişlerinin harcırahı beş bin lira oluyor, bir de bunların maiyetlerinde adamları var, bilmem neleri var. Onların masrafı da başka..

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Maiyetlerinde kimse yoktur.

ÖMER LÜTFİ B. (Devamla) — Binaenaleyh, bu parayı daha ziyade lüzumu olan bir yere sarf edelim ve yahut elimizde tutalım. Bu parasızlık zamanımızda böyle altı tane jandarma mıntaka müfettişliğini bütçede kabul etmek ve bu arzuyu izhar etmek doğru bir şey değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bu mıntaka müfettişliklerinin tekrar ihya ve ihdasına lüzum olmadığı kanaatında idim ve esbabı mucibe olarak da hatırıma şurası geliyordu. Meselâ Jandarma Nizamnamesinde

jandarmanın başlıca vazaifini talim ve terbiye, tarzı telebbüs vazaifi idariye ve inzibatiye noktayı nazarından düşünüyor ve diyordum ki jandarmanın askerî olan vazaifini, iâsesini, ilbasını ve sairesini - teftiş edecek olanlar mafevkleridir. Vazifelerinin teftişine gelince : Zaten rüesayı memurini mülkiye, Jandarma Nizamnamesinde de vardır. Karakollara kadar gider, tanzifat ve tathirata teftiş ve karakol kumandanlarının ahali ile olan temasına ve irtibatına kadar nüfuz eder, tahkik eder. Rüesayı memurini mülkeyeye bu hak verilmiştir. Binaenaleyh, bunu bir kaymakam, bir mutasarrıf yapabildiği gibi askerî hususata ve vazaifi de, âmirleri düşünsün, bu noktayı nazarından müfettişlere lüzum yoktur, diyordum. «Ve yahut bu işleri mülkiye müfettişleri görsün, mülkiye müfettişlerinin de jandarmaya taallük eder vazifeleri vardır. Karakolların ahaliyle şureti temasını ve karakolların firari takibinde ve sair hususattaki muamelelerini bir müfettiş istediği gibi teftişe salâhiyattardır.» Yani Mülkiye Müfettişleri Nizamnamesinde bu gibi vazaif de vardır. Bu gibi nıkatı nazarından müfettişlere lüzum olmadığına kaaniim. Fakat müfettişliğin lüzumu ihdası hakkındaki esbabı mucibeyi okuduğum, zaman gördüm ki : Her liva müstakil oldu, jandarma alay kumandanlarının müstakil livalarda nüfuzu kalmadı. Binaenaleyh oralarda, jandarmanın vazaifi askeriyeye mütaallik umuru teftişsiz kalıyor mütaallâsiyle müfettişliğin lüzumuna kaani olmak istiyorum, ve fakat şunu da soruyorum : Malûmu âliniz evvelce jandarma alay kumandanları vilâyetlerde bulunuyordu, livalarda da tabur kumandanları vardı. Şimdi livaların müstakil olması dolayısıyla umum livalarda alay kumandanlıkları ihdas edildi mi? (Hayır sesleri)

Öyle ise yine eski vilâyet merkezlerinde bulunan - ki, onlara şimdi birinci, ikinci sınıf vilâyet deniyor - alay kumandanları, şimdi müfettişlik vazifesinde istihdam edilebilirler. Şayet şu mâruzatım musip görülmez de bu madde mucibince müfettişlik ihdası kabul edilirse, bilhassa Umum Jandarma Kumandanı Beyle Dahiliye Vekili Beyden şunu istirham ediyorum :

Müfettişlerin vazifesi, atına bindimi, doğru tabur merkezine gelir, tabur kumandanı ile bir gece düşer kalkar, ertesi gün tabur kumandanını yanına katar gider, bölük kumandanına - ve

yahut tabur kumandanının birlikte gitmemesi lâzımgelir. Ve belki : Bölüğe gidince, tabur kumandanı hakkında tahkikat icabeder. Bir gece bölük merkezinde kalır, kuzuyu yer. Oradan da kalkar hülâsa liva merkezini ve birkaç kazayı dolaşır katiyen karakollara uğramaz. Halbuki : Demin Fethi Beyefendi «Müfettişlik ihdas edilirse bir karakol kumandanı bizim bir müfettişimiz var ve o bir gün olur da gelir, bizi teftiş eder diye düşünür; dedi. O karakol kumandanı, müfettişin ve bölük kumandanının başka yerleri dolaşarak avdet ettiğini düşünür görür ve kendisine bir müfettişin uğramıyacağını teemmül ederse katiyen emin olmalıdır ki : İsteddiği şekilde hareket eder. Binaenaleyh eğer müfettişlik ihdas edilecek ise müfettişlerin bütün karakollara ve karakollardan köylere kadar - mütenekkiren olmak suretiyle - giderek halkın jandarmaya karşı olan ahvalini teftiş etmelerini temin eylemelidir. Buna imkân olmadığı takdirde alay kumandanları mevkiinde bulunan zata bu vazife yine verilmelidir. Meclisi Âli, livaları müstakil yaparken, müstakil livalarda, vilâyet kadrolarını tatbik edin diye yapmamıştır. Yalnız Dahiliye Vekâletiyile doğrudan doğruya muhabere etsinler. Ve muhaberatta valilerin ve mutasarrıfların vesatetinden kurtulsunlar maksadiyle yapmıştır. Bu şekilde istiklâli kabul edilen livalarda, elviye müstakille kadrosu ve teşkilâtı kabul edilmemiştir.

Bendeniz de müfettişliğin sureti katiyede ümeradan ziyade bu alay kumandanının bu vazifede istihdamını rica ederim.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim muhterem refikimiz Ömer Lûtfi Beyefendi Hazretleri, orduda olduğu gibi jandarmada da kıtaatın âmirleri tarafından teftiş olunmasından bahsettiler. Kendileri kıymetli bir askerdirler. Kıtaatı askeriyede teftişatın nasıl icra olunduğunu pekâlâ bilirler. Ömer Lûtfi Beyefendi Hazretleri, pekâlâ biliyorsunuz ki, talim ve terbiye birtakım edvara ayrılmıştır. Orduda kıtaat toplu bir haldedir. Manevraların neticesinde fırka, alay ve kolordu, orduların gerek kumandanları ve gerek efradı ne dereceye kadar ve ne maksatla yetiştirilmiştir? Bu mafevk kumandanları tarafından derhal göz önünde görülür. Yoksa jandarmada olduğu gibi iki kişilik, dört kişilik, altı kişilik karakollara tak-

şim olunmamıştır. Ve binaenaleyh jandarma karakollara ayrılmış ve dağ başlarında bulunuyor. Muhtelif vazائفle, tahkik ile, takip ile ve saire ile meşguldür. Bunun teftişi ordunun teftişiyle kabili kıyas değildir. Binaenaleyh bu husustaki mütalâatınızı bir asker sıfatıyla gayrikabili iera görmekteyim.

Gelelim Süleyman Sırrı Beyefendi biraderimize. Dediler ki, alay kumandanları teftiş etsinler, pekâlâ, bunda da meselenin kimin tarafından teftiş edileceği tâyin edilmektedir. Mademki ona bu vazifeyi daimî surette vereceğiz, her tef-tişe çıktıkça ona bu parayı, bu harcırahı vereceğiz ve her alay kumandanı bu suretle müfettiş olacaktır. Harcırah vermektan çekinip masraftan kaçalım derken daha azîm bir surette para sarf etmiş olacağız. Bu itibarla alay kumandanı merkezdeki vazائفini de bırakmış olacak. Ve harcırah namıyla kendilerine bir büyük para vermeye mecbur kalacağız ve yine maksat da hâsıl olmayacaktır. Binaenaleyh, encümenin teklifinin kabulünü rica ederim. (Müzakere kâfi sesleri)

ÖMER LÜTFİ B. (Karahisarı Sahib) — Bu mıntaka müfettişleri hakkında bendenizin de mütalâam vardır ve anlıyorum ki, Meclisi Âlinin cereyanı, müzakerenin kifayeti aleyhindedir.

RAGİB B. (Kütahya) — Acaba müfettişleri kim teftiş ediyor?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Onlar için de bir müfettiş bulmak lâzımdır. (Handeler.)

ÖMER LÜTFİ B. (Karahisarı Sahib) — Buyurdular ki, vakti hazerde kıtaat toplu bulunur, teftiş edileceği zaman toplanırlar ve göz önünden geçirilir. Halbuki muharebet zamanında kıtaat birçok ileri karakol hatlarına ve saireye ayrılmıştır. Hattâ siperlere kadar ayrılmıştır. Bunlar doğrudan doğruya kendi kumandanları tarafından teftiş edilmektedir. Aynı suretle jandarmalar da karakollara ayrılmıştır. Binaenaleyh, olabilir.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Bir kıtanın o hizmeti ifa etmesi gayet mahdut bir zamana munhasırdır ve siz de pekâlâ bilirsiniz ki, bu gibi hidematta bu-

lunan kıtaat sık sık arkasındaki kıtaat ile tebdil olunur ve bunlar berayı istirahat geriye alır. Böyle dediğiniz gibi namütenahi bir zaman için ileri karakollarda efrat toplu bırakılmaz. Kavaidi askeriye böyle değildir. (Kâfi sesleri, reye sesleri)

REİS — Efendim, müzakerenin kifayeti hakkında takrirler vardır. İstanbul Mebusu Ali Rıza, Kütahya Mebusu Cemil beylerin müzakerenin kifayeti hakkında takrirleri vardır. Müzakereyi kâfi görenler lûtfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Efendim, takrirlerin ikisi faslın aynen kabulü, Karahisar Mebusu Ömer Lûtfi ve Mersin Mebusu Yusuf Ziya beylerin takriri de faslın tayyı hakkındadır.

Riyaseti Celileye

Mıntaka müfettişlikleri zaittir Binaenaleyh 197 nci maddenin tayyını teklif ederiz

12 . VI . 1338

Karahisarı Sahib
Ömer lûtfi

REİS — Diğerlerinin üçü de aynı mealde-dir. Okumaya lüzum yoktur. Diğer iki takrirden Bolu Nuri Bey, Kayseri Osman Beyin takrirleri de aynı mealdedir.

Riyaseti Celileye

197 nci faslın mıntaka müfettişlikleri bir ihtisas meselesi olup mülkiye müfettişlikleri mârifetiyle bu vazifenin ifası mümkün olmayacağından müzakerenin kifayetiyle faslı mezkûrun reye vaz'ını teklif eylerim.

Kütahya
Cemil

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Faslın reye vaz'ını teklif eylerim.

İstanbul
Ali Rıza

REİS — Bu iki takrir aynı mealdedir. Faslın kabulü mahiyetindedir. (Evvelâ tay teklifini reye sesleri)

197 nci fasla mevzu mıntaka müfettişlikleri tahsisatının tayyını kabul edenler lûtfen

el kaldırsın. Efendim kanaat hâsıl olmadı. Lûtfen ayağa kalkınız. (Ekseriyet yok sadatı) Efendim tay kabul edilmiştir. 197 nci fasıl tayyedilmiştir.

Çarşamba günü Nevahi Kanununu müzakere etmek üzere celse tatil edilmiştir.

Hitamı müzakerat; saat : 5,00

İçtimai âti ruznamesi

- Zaptı sabık hulâsası
- Nevahi Kanunu

